

213
"LUCEAFĂRUL"

W. Hegel.

Statua lui V. Alecsandri.

„LUCEAFĂRUL“

Anul IV. o o o o o o Budapesta, 1 Iunie st. v. 1905. o o o o o o Nrul 11

APARE SUPT DIRECTIA D-LOR:

ALEXANDRU CIURA, OCTAVIAN GOGA, OCTAVIAN C. TÂSLĂUANU.

SUMARUL:

Alecsandri la părinți și la școală.

Hora Ardealului de V. Alecsandri.

Iancu Alecsandri, fratele poetului.

Scrisori inedite, către Gr. Alecsandrescu, Al. Hurmuzachi, Pantazi Ghica, Ion Ghica, V. Mangra, C. Negruzzi, I. Piroski.

Improvizație, de V. Alecsandri.

«*Wär ich Geliebte*», trad. de *Carmen Sylva*.

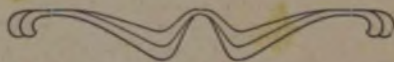
«*Odă*», de Iancu Alecsandri.

Mărgărita, un episod din viața poetului.

O pagină inedită.

Începuturile literare ale lui Alecsandri în franțuzește.

Cronică. — *Dărl de seamă.* — *Ilustrațiuni:* — Statua lui Alecsandri (Copertă). — Alecsandri la 1853. — Familia Vornicului Alecsandri. — Ion Ghica și C. Negri. — Artistul Millo în diferite roluri din comediile lui Alecsandri. — V. Alecsandri la 1867, — Ion Ghica și V. Alecsandri. — V. Alecsandri mort.

№ 11-1905

ALECSANDRI LA PĂRINȚI ȘI LA ȘCOALĂ.

Cași originea, învățată în lumină nedeslușită a rămas pînă acum viața lui Alecsandri în familie. În tot mormanul de scrisori se găsesc uimitor de puține părți despre felul cum caracterul și ocupațiile bătrînelui Alecsandri se oglindează în amintirea poetului. Nu aflăm aproape nimic despre contactul aceluia cu rudele sale, despre rolul lui și al soției sale în educația copiilor. Tot așa de săracă în amintiri despre părinții săi este opera poetică a lui Alecsandri.

Avut-a poetul nostru parte de acea creștere intimă, la care părinții țin să contribuie cu toată influența ce o pot avea asupra copiilor, supraveghindu-le toți pașii, tatăl în direcția intelectuală și mama în cea sufletească, sau a fost lăsat în grija unor dascăli străini și a guvernanelor?

S'ar părea că a fost cazul din urmă.

Tatăl, un om de o strălucită inteligență, financiar ager, «strîns la pungă», cum îl zice un biograf, s'a ridicat prin stăruință din starea mizeră de vechil la înalțul grad de logofăt al țării. Vecinic preocupat de trebile sale finan-

ciare și de ale statului vecinic pe drumuri, dela Iași la Bender și dela Bender, unde făcea negoț de sare, la Iași, pînă a-și agonisi avere respectabilă, el timpul nu și-l închina educației copiilor săi. Mama, despre al cărei grad de cultură știm foarte puțin, pare a fi condus gospodăria, destul de grea pentru proprietara mai multor moșii. Cări vor fi fost deci momentele de apropiere între părinți și copii?

Ele par a se fi redus mai mult la zilele de sărbători, pe cari familia le ținea acum după vechile obiceiuri borești, cu toate fasturile creștine.¹⁾

Ceeace influența pe băiat mai mult era coprinsul casei: grădina cea largă a casei lor din Iași și curtea din Mircești, pe întinsul căreia se sbenguia în dragă voie. Erau acolo și cîteva fete, nu tocmai spălățele, de cari se leagă amintirile lui cele mai intensive, faimosul Porojan, neastimpăratul Țigănuș, din care, în scrisoarea sa către Ghica, a creat un tip simpatic; jupinea-

V. Alecsandri la 1853.

¹⁾ Vezi răvașul din 25 Aprilie 1886 către Al. Papadopol Calimach, în vol. I. de Scrisori (Ediția Chendi-Carcalechi)

9 2303

sa Gafița, Stoica vizitiul, său «vezeteul», cum scrie el, Costacea bucătarul și alte mlădițe fa-raoane, cari făceau slujbă robotăriră boerului și-l răsfățau coconășul. Acești tovarăș de copilărie, pe cari mai tirziu îi întâlhim singuratici și prin comediile lui, și indeosebi ștregăriile fă-cute cu singurul său amic de joacă Porojan, dovedesc libertatea de mic *prințisor*, în care a crescut pină la vîrsta de școală. Alergările »de pe cînd răsărea soarele pină ce apunea«, ro-stogolirile prin stoguri de fin și celelalte mici fărădelegi copilărești, sînt probe de vigoare și de sănătate, pe cum și de o timpurie dragoste pentru natură și pentru o viață visată, fără griji serioase.

La 6 ani începe instrucția, nu însă sub ochii vigilenți ai tatălui, cum era cazul cu Kogălniceanu, ci sub conducerea unui călugăr, grec probabil, unui învățator ca Chir Gaitanis, de care în urmă a făcut atita haz pentru al lor *tipto, tiptis*.¹⁾ Călugărul Gherman nu e cunoscut numai ca luminător al lui Alecsandri. De numele lui se mai leagă și vînzarea manuscrisului istoriei lui Șincai către Prințul Grigore Ghica²⁾. El a fost »un amic al casei« Alecsandri, dar încolo un bătrîn pedagog de soiul acelor cari pentru bunătatea lor s'ersesc băeților ca țintă de glume. În casa poetului, părințele Gherman primea și elevi externi pîntre cari pe Millo și M. Kogălniceanu. »Acesta venea în toate zilele, îmbrăcat în cutnie și purtînd un ișlic rotund de pele de miel«.³⁾

La 1827 deci, cînd a început să slovenească, societatea micului Alecsandri nu mai e compusă din suita de robi-țigani, ci din copiii boerilor fruntași din capitala Moldovei, cu cari, mai tirziu, avea să lupte împreună în atitea cauze comune.

Cercul cunoștințelor lui de oameni și învățatori se lărgeste tot mai mult. La 1829 părăsește pe modestul Gherman, pentru a-l schimba cu »magistrul de pansion«⁴⁾ Cuenim, »un soldat din armile lui Napoleon, rătăcit și rămas în Moldova«,⁵⁾ pedagog sever după un sistem mai occidental. Pensionul francez al lui Victor Cuenim pare a fi fost bine organizat; avea 6 »clasuri« și profesori calificați. Dispăruseră anii de hoinarire, și copilul răsătat trebuia să stee acum »ghemuît pe pupitru«. El era obligat a se deștepta »de dimineață, în sunetul unui lîghean de alamă, lovit ca un tara-tam chinezesc de doamna Cuenim«.

În cei cinci ani cit a stat în pension, entu-

ziasmul lui pentru carte n'a fost tocmai mare. «În timpul cit am petrecut aci, cea mai mare plăcere o găseam în privirea dealurilor invizite a Socolăi. Vederea orizontului îmi însufla dorinți de zburare. Sosirea rîndunelor, ivirea cîrdurilor de cocoare pe albastrul cerului, îmi producea un neastimpăr sufletesc, ce intriga mult pe bravul soldat al lui Napoleon.»

Resultatul acestui studiu de sigur n'a fos, mai mare de cum îl presimța poetul însuși: »Un *pic* de franțuzască, un *pic* de nemțască un *pic* de grecească și *ceva* istorie și *ceva* geografie pe de-asupra«¹⁾. Dintr'o reclamă a lui Cuenim, după esamenul de vară pe anul 1831, reclamă în care se află publicate »numele școlarilor cari s'au învrednicit de laudă pentru zîlosul în feluri de învățături«, găsim pomenit și pe Alecsandri, elev în »patrule clas«, — lăudat »pentru istoria naturaiă, mitologie și analise«.²⁾

Baza culturală a lui Alecsandri se prezinta prin urmare cu un caracter enciclopedic, dar în general superficială.

Dacă dela Cuenim n'a profitat mult, Alecsandri a știut în schimb să folosească timpul bine în tovărășia colegilor săi de pension și mai mult cu aceia dintre ei, la cari fantazia era mai pronunțată, ca Millo, actorul de mai tirziu și frații Cucuic. Dintre toți, mai vil în amintirea poetului au rămas acești din urmă doi băeți de boer bogat, de origine turcească, înzestrați cu o inteligență remarcabilă, dar și cu o fantazie aprînsă, bolnavă, grație căreia au avut un sfîrșit înfrîorător.

Frații Cucuic, Dumitrachie și Alecu, au fost prietenii cei mai de aproape ai lui Alecsandri. Dela ei a auzit pentru întiaș-dată povestea lui Robinson. »De atuncea mintea mea devenise un muzeu de tablouri ce reprezentău corabiile sfărmate și valuri de mare umflate cit munții.« Un fel de dor de aventuri și de călătorie se deșteptă în el, cași în sufletele bolnave ale camerazilor săi. »Mare înfrîurire au exercitat asupra imaginației mele întimplările povestite de frații Cucuic.«³⁾

Ce s'a ales din acești prietenii — cu cari nu ne vom mai întîlni în biografia de față — o știm din altă parte. Asupra lor, zice Gh. Sion în fantasticul său articol »Frații Cucuic«, »plana un blestem. Pină departe îndărăt, în a patra generație, fiul ucisese pe tatăl său și aceeaș soartă de paricizi îi ajunsese și pe ei. Învățasera cartea lui Cuenim și în urmă la Academia Mihaileană; Dumitrache ajunse slujbăș la lo-

¹⁾ Scrisoarea XI. din Ghica, Scrisori (Ed. 1884)

²⁾ Fragmentul autobiografic, Ms. Acad. Rom. 822 p. II.

³⁾ Ghica, Scrisori p. 241.

⁴⁾ Albina, 1830, p. 318.

⁵⁾ Fragmentul autobiografic.

¹⁾ Scrisoare despre Porojan.

²⁾ Albina pe 1831 No. 102.

³⁾ Despre Porojan.

gofeția dreptății, iar Alecu iuncăr în armată. Nervosî, visători, aventurierî, ei purtau simbelele părintelui lor pentru că-i maltrata. Îi și uciseră în urmă din răsbunare; prinși, ei fuă spinzurați la lași, pe lunca unde este mănăstirea Frumoasa, în anul 1847, ziua de S-tul Teodor.¹

La o vîrstă destul de înaintată, în 1834, părinții s'au gîndit să-i dea o educație mai teinică și l-au trimis la Paris. Pînă aci poetul abia își dobîndise cunoștințele rudimentare și aproape exclusiv în direcție realistă. Clasicismul, limba latină și literatura veche, au fost cu totul eschise din orele lui de instrucție și, pe cum vom vedea, nici măi tirziu nu avea să-și completeze această lacună.

Sub conducerea unui dascăl grec, Filip Furnache², — un învățat din Chrios, fost secretar și colaborator a lui Corai — și în tovărășia colegilor săi de școală Al. Cuza N. Docan, vărul lui, și al pictorului Negulici, Alecsandri sosi în capitala Franței, într'un timp cînd pleiada studenților români era foarte mare și cînd pornise și pîntre ei a se deștepta simțul pentru chestiuni sociale. Era acolo și Kogălniceanu, iar printre cei puțin măi în vîrstă, se afla Ion Ghica, intrat tot în 1834 la facultatea de științe din Sorbona. Trei ani în urmă, acești tineri țineau adevărate conciliabule, prin cafelele de frunte ale Parisului, unde ascultau cuvîntările improvizate ale lui Jules Simon, pe atuncia student încă, și comentau scrisorile ce le primeau dela ilustrii lor prietini de acasă, Bălcescu, Alecsandrescu Gr. și alții.³

În Paris a intrat în o școală unde se prepara elevii pentru cariere științifice și lucrative. »Cinci ani întregi am stat în Paris, cercînd după stăruința părintelui meu să mă pregătesc pentru studiul medicinei, apoi pentru studiul dreptului. Cercare zădarnică, fiind contra imaginației mele vagabonde și aplecării mele pentru literatură,» — mărturisește poetul însuș. Ion Ghica, vorbind despre anul 1835, an în care s'au cunoscut și au pus bază preteniei, ce avea să le rămîna pururea scumpă și rodnică, completează astfel:

«Știu că tatăl tău voia să te faci medic și tu te puseserî pe chimie; ne întîlneam adeseori sub castanii Luxemburgului și vorbeam de oxigen și de hydrogen, dar observam că de citeori îți vorbeam de plantele marine din cari se scoate iodul său de oasele cele măi bogate în fosfor, căscai în toată puterea fălcilor; măi observasem că, vorbindu-ți într'o zi de poeziile lui Văcărescu și recitîndu-ți una

din poeziile iubitului nostru amic Gr. Alecsandrescu... ai deschis ochii mari și m'ai întrebai dacă măi știu și altele. Din acea zi știam că n'o să te faci medic.»

Din pricina părinților deci și a dascălilor greci, cari nu reușiră a cunoaște înclinările lui, Alecsandri porni pe o cale greșită și cheltui cîtiva ani cu studii, din cari n'avea să se aleagă cu nimic. În toată opera lui și în tot felul lui de a vedea viața, nu găsim nici o urmă din faimoasa «știință», careia se devotase.

După informațiile biografilor s'ar părea că în 1836 Alecsandri a făcut două feluri de bacalaureate. Ascultase măi întîi la secția științifică și anume chimie la Gauthier de Claubuy și matematică la profesorul Bonin, dar la bacalaureat «fu refuzat cu unanimitate».¹ Revînd la secția literară, luă ore de literatură, istorie și ceva latină la harnicul profesor Cotte și trecu de data asta bacalaureatul², — cu cită anevioie însă și cu cită indulgență din partea juriului esaminator o recunoaște chiar Alecsandri.³

Ce studii a măi urmat tînărul bacalaureat în litere nu putem ști. E măi probabil că a rămas cu cultura literară dobîndită la Cotte, iar trei ani, cît a măi stat în Paris, n'a făcut școală sistematică; s'a încercat pe la toate facultățile, dar fără să reușască a se hotărî pentru o anume specialitate. Lectură franceză, — și prietenia cu inteligențe scăpărătoare ca Ghica, Negri, Cuza și alții au avut măi multă influență în formarea capitalului său cultural decît școala.

Tînăr încă, pe la începutul anului 1839, el zice pentru totdeauna rămas bun școalei oficiale, părăsește Parisul, în tovărășia lui Negri și a lui Docan, și cutrieră, împreună cu ei, Italia, vizitînd orașele de căpetenie, — o călătorie care pentru întîia oră aprinse fantazia poetului și îl hotărî să scrie.

Pe la sfîrșitul anului se întoarce la lași, — un tînăr romantic «cu părul lung ce-i cădea pe spate, cu cravata stacojie, adusă din Italia, cu largă jiletă croită după moda Parisului de pe la 1830» — cum îl descrie Bengescu. E un boier sclivisit, deocamdată străin sufletește de popor și de țară, dar «cu un mare bagaj de iluzii și de idei moderne»,⁴ cum se exprimă el însuș, în o scrisoare a sa către un prieten rămas în Paris. —

¹ Ghica, Tot acolo p. 122.

² Bengescu în *Convorbiri* XX. p. 166. 167.

³ Ghica, *Scrisori* p. 287, incidentul hazliu cu «paix de Westphalie.»

⁴ V. Prefața la Teatru I. (Ed. Socec, 1904) p. VII.

¹ Sion, *Suvenirul* contemporane p. 93.

² Asupra acestuia: V. A. Urechia, *Istoria școalelor* I. p. 156.

³ Ghica *Scrisori* p. 140.

HORA ARDEALULUI¹

de V. ALECSANDRI.

Ha! să dăm mină cu mină
Ce! cu inimă română,
Să'nvirtim hora frăției
Pe pământul României.

¹ Tipărită în *Foata p. minte, inimă și literatură* din 1848 p. 192.

A sosit ziua dreptății,
Ziua sfint-a libertății
Tot creștinu 'n veselește,
România 'ntinereste.

Ardelean, copil de nunte,
Ia' ridic' acum cea frunte
Și te'nsuflă de mândrie,
Că ești fiu de românie.

Ardeleni, lumea ne vede,
România'n noi se'ncrede,
Căci de-acum Românul'n lume
Va fi vrednic de-al său nume,

Ura, frați, în fericire
Ura, frați, într'o unire
Să'nvirtim hora frăției
Pe pământul României.

IANCU ALECSANDRI.

— Fratele poetului. —

Dacă despre cele două surori ale lui Alecsandri nu putem da informații sigure, sintem în schimb în măsură să vorbim mai pe larg despre fratele său Iancu, mai tânăr decât el cu doi ani, cunoscut mai mult pentru rolul politic ce l-a avut pe timpul lui Vodă Cuza.

În oglinda tinereții sale, cum am putea numi scrisoarea despre Porojan, Vasile Alecsandri nu amintește de loc despre fratele său. Educația și tinereța celor doi frați pare a fi fost însă aceeași, pe cum aceleași au fost și pornirile lor, caracterele și felul lor de a judeca în chestiuni sociale și chiar în cele literare. Mai tîrziu ei s'au iubit foarte mult.

În deosebire de Vasile, Iancu, după slovele părintelui Gherman și «clasuri»-le lui Cuënim, a trecut în o școală publică. La 1832 îl găsim elev în cursul inferior al Academiei Mihailene,¹ — timp din care datează inițiile lui încercări literare. Muza-l cercase mai de timpuriu decât pe fratele său.

«... A lipsit puțin să fiu împodobit cu gloriosul nimb (de poet) chiar înaintea fratelui meu, care pe vremile acele spinteca omenirea la clinica din Paris», — scrie el la 1884 către dl Maiorescu.²

«Eram, cum se vorbea pe atunci, *pomăzuit* de natură să fac stihuri: drept dovadă, iată cele dintîi — însă și de pe urmă (?) — rostite de mine la «Academia Mihaileană» dela Iași, anul Domnului (se perde în noaptea timpurilor) clasa prosodiei. Profesor, dacă-mi aduc bine aminte, dl D. Gusti, care poate mărturisi:

Intr'o zi de dimineață
Cînd era soarele-amiază,
Cînd în pace toată firea
Gusta somnul cu dulceață,
Mă scula! atunci 'ndată,
Căci de visuri deșteptat,
Nu putea ca să mai șadă
Trupul meu încă în pat.¹

«Nu știu, dacă mă înșel; dar trebuie să fie ceva în aceste naive stihuri. N'apuca! însă să termin și nemilosul profesor, astăzi vechiul meu prieten, mă dădu afară din clasă, ba chiar din prosodie, zdrobind astfel o carieră manifestă, căci puțin mai în urmă, usurpătorul meu, în locu-mi scria *Baba Cloanța* și altele».

Grație intervenirii lui Gusti deci, un stihui-tor tot așa de naiv ca micul Iancu, acesta înce-tează de-ocamdată a face literatură. El urmează citva timp la Paris, intră apoi în armată și ca fiu distins de boer înaintează pînă la gradul de locotenent-colonel, servind pe Cuza un timp oarecare ca adjutant.

Făcînd parte din puternica falangă de tineri cari au provocat mișcările de reformă în Moldova, Iancu Alecsandri, la 1848, a trebuit să ia și el drumul pribegiei. La Cernăuți, în casele lui Hurmuzachi, în Viena, Paris și mai pe urmă în București el își are locul său printre agita-torii, un loc, firește, de a doua mină, căci afară de citeva corespondențe³ cu emigranții nu a

¹ Poezia asta ne reamintește inițiile stihuri ale lui Goethe, scrise aproape la aceeași vîrstă:

O, ich armer kleiner Goethe
Schlief in stiller, sanfter Ruh'
Als so schön die Morgenröthe
Mir am Mittwoch lachte zu.

Ce păcat, că asemănarea între cei doi a trebuit să se mărginească la alți.

² Vezi «Anul 1849 în Principatele Române» Vol. III. p. 328 și vol. IV p. 483.

¹ În «Foia tinerilor primiți în numărul alievelor la publicul institut din Iași» pe acest an, e trecut și «Iancu fiul al D. spătar V. Alecsandri, casierul visteriei» (Urechie, Istoria școalelor. IV p. 343).

² Dl *.*. căruia-i scrie în Martie 1884 din Paris (Vezi «Convorbirile» din acel an, pag. 153) nu putea fi decît dl Maiorescu.

lăsat urme, — dar destul de patriot pentru a-i face o școală politică mai serioasă și a-l califica pentru misiuni mai înalte.

Experiența asta avea să-i serviască în curînd. Începîndu-se acțiunea de unire a principatelor, el era printre oamenii de încredere ai lui Cuza. O odă a lui, tipărită pe foaie volantă, circula în public și făcea propagandă pentru ideea cea mare. Drept recunoștință Vodă îl numi agent oficios la Paris.¹

Iată cum însuși Vasile Alecsandri descrie acești ani de activitate ai fratelui său :

«Fratele meu a servit în armată din cea mai fragedă tinerețe, și după un șir îndelungat de ani s'a retras cu rangul de locotenent-colonel. El a mai servit țării timp de 6 ani ca agent al României, izbutind, prin tactul său și simpatia ce însoirase guvernului francez, a da Agenției noastre oficioase un caracter oficial. Toți Românii din Paris n'au avut decît a se lăuda, de modul cum a condus afacerile Agenției, într'o epocă, unde țara noastră nu avea nici o importanță politică, și unde totul afirmă dela dibăcia persoanelor însărcinate cu apărarea intereselor ei».

Și iarăși :

«Cunoștii mai bine decît ori cine cit a lucrât lăncu. . . Cele două scrisori ale lui, adresate prințului Gorgiacoff în chestia retrocedării Basarabiei au avut un răsunet destul de mare în Rusia, pentru ca să merite a li se răspunde din însuși cabinetul marelui cancelar rusesc. lăncu, așezat în Paris de mulți ani, a făcut o propagandă activă printre oamenii politici din Paris și printre jurnaliștii în interesul României etc.»²

Această largă recunoaștere a meritelor politice din partea frate-său, poate fi ușor controlată. Dosarele de manuscrite ale Academiei păstrează corespondența politică a lui lăncu Alecsandri cu Balligot de Beyne, secretarul lui Cuza, cu Costache Negri, A. Cantacuzino și alții, cuprinzînd toate rapoartele diplomatice ale celor două țări pe anii 1859—1866.

Căsătorindu-se cu o franceză, lăncu Alecsandri trăiește mai mult la Paris, continuînd a fi folositor țării sale. La 1871 tipărește broșura *Aperçu sur le projet de pont de fer entre Giurgevo et Rustchuk*; la 1879 *Etat économique et financier de la Roumanie*. Broșura din urmă

¹ «Frate-meu e numit agent oficios al Prințului la Paris. E un băiat inteligent, activ, serios și discret. Poți să-i spui tot și să te bizui pe devotamentul lui în cauza națională, — scrie Alecsandri lui Ghica în scrisoarea dela pela 3 Martie 1859.

² Scrisori către Al. Papadopol Callimach din 17 și 4 Mai 1884.

poartă iscălitura «L.-Colonel Alecsandri, ancien Agent diplomatique de la Roumanie à Paris et à Londres». Broșurile probează orientarea lui lăncu Alecsandri în materie de finanțe și statistică.

Foarte activ pare a fi fost între anii 1879 și 1881 în calitate de corespondent parizian al ziarului «Pressa» din București.¹ Într'un stil vioi, impresionist, cu reflexii spirituale asupra timpului și a zgomotului din capitala Franței, el scrie despre fezele vieții politice și în deosebire ale celei parlamentare. Aproape nimic nu-i scapă; atinge stările din Germania și Austria, chestiunea orientală și altele. Prin ele presară și amintiri literar-istorice, ca în corespondența dela 4 Ian. 1880, cînd vorbește despre Gr. Alecsandrescu. Forma literară a acestor articole se apropie mult de tonul scrisorilor lui Vasile Alecsandri :

«Tabloul general al Parisului, — zice el într'un loc — poate fi rezumat în cîteva cuvinte: Zăpadă nesfîrșită! Ger cumplit! Mizerie sfîșietoare! Administrația luptă, oamenii luptă! Cail, aceste animale (!) voinici și resemnați, luptă. Singure femeile aleargă vesele și par a deside mînia cerească. Ce focar în ele!»

Literatură curată.

De altfel acum, către sfîrșitul vieții lui, cînd cumplita boală, ce avea să-l doboare,² se anunța, el reveni în mod serios la ocupațiile sale literare, pentru a dovedi că în tot timpul consacrat politicii n'a încetat un moment a-și agonisi, prin lectură, o cultură din cele mai serioase.

La 1881 (Sept. 12) Alecsandri vestește pe d-l I. Negruzzi, că lăncu i-a promis să devie «corespondentul Convorbirilor». Doianî în urmăabia, trimite întîia bucată literară spre publicare, nuvela *Dor de morți*. «Mă grăbesc a țî-o comunica, — zice poetul în scrisoarea către amicului său Negruzzi — și a te ruga ca să o publici în viitorul număr, căci astfel ai face o mare mulțumire biatului meu frate care pătîmește de o boală foarte grea și prin urmare trebuie să fie incurajat spre a-și alunga ideile posomorite ce-l torturează».

Nuvela apare (v. *Convorbiri* XVII. (1883) p. 330 și 370). E povestirea unei iubiri sentimentale între un tînăr visător și o călugăriță. Fecioara moare de dor, aștepîndu-și iubitul, iar el e chinuit viața întreagă de amîntirea ei. Un fel de apologie a dorului de cei ce nu mai sînt între noi.

Cași în corespondența sa socială-politică,

¹ Articolele tăiate și lipite într'un volum, se păstrează printre manuscritele lui.

² Cancer în git.

Iancu Alecsandri se afirmă de bun povestitor. «Dor de morți» place, și amicil, ținînd seama și de starea sufletească a autorului bolnav, se grăbesc să-l felicite. Printre aceștia era și d. Maiorescu. Plăcut atins de atenția delicată din partea măiestrului criticei române, pe care Iancu Alecsandri îl aprecia mult, iată ce-i răspunse:

Paris, 30 Decembrie 1883.

Scumpe Domnule Maiorescu!¹

Dacă putea ceva să mă liniștească asupra urmărilor sumeției mele literare, sumeție fără voie, erau tocma acele câteva rinduri *indiscrete*, ce af binevoit a-mi arăta. Nu caut a lovi în mindria nimănuî, zicînd că, subsemnate de Maiorescu, ele au pentru mine un preț ce nimene nu le-ar putea da.

«Dor de morț» s'a născut în mijlocul unor încercări extreme pentru mine: ceasuri de sîrșenie... Ce să mai zic? Nuvela mea o trimiți (sic!) lui Vasili, ca un adio nemărturisit; el o trecu la ordinul publicului, la care — să mă crezi — nici mă gîndeam. Și iată cum avuî fericirea de a fi cetit și judecat de D-ta după pofta inimei mele.

Că fisionomia maicei Maria, pe care am cunoscut, te-a interesat, nu sînt surprins, dacă trăsăturile au fost esacte. Că limbajul lui Iorgu ** și tonul general al scrierii țî-o plăcut, e deja măgulitor pentru mine; dar

¹ Scrisoare inedită. Orig. în proprietatea d-lui Maiorescu.

Familia Vorniculul Alecsandri. Soția, fata sa și Iancu Alecsandri

ce pot zice că m'a mișcat, e simpatica atenție acordată de D-ta limbii întrebunțate de mine în «Dor de morți».

Îmi aduc aminte că, într'o zi, coborîndu-te de la Tribuna Camerei, după un discurs brillant prin limbă și prin idei, fratele meu îți eși în drum și stringîndu-ți mina îți zise: De unde af mai cules acea limbă? — «Din legendele D-tale», răspunseși D-ta cu o afecție con frățească.

Cînd li se întîmplă onora de a păcătui în litere și de a pune mina pe vre-o idee curățită saū pe vre-o espresie *taman* — cum aș zice dacă aș fi un adept al Mahdiului — să știi bine că legendele unuia, mindra proză a altuia, au incolțit în spiritul lor. Și iată cum, cu ajutorul lui D-zeu, m'am invrednicit a scrie «Dor de morți» după legea și după pofta inimei a aceluî cu legende și a aceluî cu proză mindră.

Știi admirația mea pentru autorul Epigonilor și a nunței împărătești. Sărmanul, sărmanul Eminescu! Ce scumpă pierdere! Voi primi cu recunoștință volumul scrierilor lui și acel al lui Kotzebue.

Crede-mă, D-le Maiorescu, al D-tale sincer devotat..

Afară de mărturisirea credinței sale în materie de limbă, scrisoarea asta mai dovedește adîncă pricepere a lui Iancu Alecsandri pentru opera lui Eminescu. Peste cîteva luni, în scrisoarea pomenită la începutul acestui articol, el revine asupra poeziei nefericitului poet. Vorbește de «demonstrațiile zgomotoase» ce făcuse înainte cu zece ani în favoarea lui «Călin» (citit de Eminescu în casa d-lui Maiorescu și în prezența lui Iancu Alecsandri, cu titlul «O nunță împărătească»). Semnalează întîlnirea de idei dintre cîteva rinduri ale *Satirei* I. și un document chaldean, tradus de asiriologul Oppert și numește pe Eminescu «vrednic următor al acelor cari au deschis calea mintuirii, scumpa noastră limbă din cronici și din balade».

Entuziasmul lui Iancu Alecsandri pentru Eminescu, față de reserva fratelui său, face multă cinste judecării lui literare.

După moartea lui, întîmplată la Aprilie 1884, «Convorbirile» i-au publicat cîteva din manuscrisele rămase gata: *Lumile celelalte* din Flamarion (XVIII—1884 p. 118), *Morunul*, comedie în 1 act (XIX—1885 p. 480), o localizare veselă, după un original francez nenumit, a vieții din Capitală. «În ultimele zile el s'a ocupat și cu traducerea lui Montesquieu *Grandeur et décadence des Romains*» — scrie V. Alecsandri (căt're I. Negruzzi, 25 Mai 1884 și 2 Iunie 1885).

Mai tîrziu «Revista pentru literatura și arta română» (an IV. 1899—900 p. 499 sg.) tipărește în traducere cite-va *Note zilnice* ale lui Iancu Alecsandri; mărturisiri prețioase asupra războiului pentru independență și a stărilor interne din 1877—78.

Ca om, Iancu Alecsandri pare a fi fost o figură foarte atrăgătoare. Iubitor de poezie și cu-

noscător al frumosului, el făcea haz mult de tot ce era grotesc. Cunoscînd arta de a trăi, el nu conținea a ridiculiza pe falșii moralisți. Asta, cel puțin, este impresia ce o dobîndim după răsfoirea prin dosarele lui particulare, unde aduna atîtea documente ale prosiiei omeșnești în diversele lui manifestări: scrisori de-

ale faimoșilor State Prodănescu și Moralescu și tipărituri ca «Reforma lunei său cartea galbenă conform cu supremul ordin ceresc».

Om de spirit, patriot activ, îndeosebi în direcție cuzistă, literat-amator cu gusturi alese, — iată cine a fost fratele poetului de care ne ocupăm.

SCRISORI.¹

I. Către Gr. Alecsandrescu ²

Iași Mar. 1844.

Lubite pr.etine, corespondența noastră aŭ avut păn' acum multă asemănare cu teatrul național, carele — dupăcum știi — adeseori aŭ răposat și iar aŭ înviat. De unde oare să vie aceasta? Eŭ, după cāt înțaleg, vremelnicele tăceri între noi se trag din oare-care cătime de lene ce ne-aŭ hărăzit natura, pentru ca să facă, poate, o mai mare apropiere între simțirile noastre; totodată socot că ele vin și din încrederea ce avem în înșine asupra prieteșugului care ne leagă, încredere ce ne face să socotim de prisori-ce protestație amicală. Aceste două pricinii binecuvântate, sânt prea destoinice și prea puternice, pentru ca se mai căutăm altele drept desvinovățiri; ne mulțămim, deci, cu dănele, mai ales că, pre-cum am zis, amândoi sântem fierbinți slăvitori a lenii, și o cunoaștem ca unul din cele mai plăcute daruri din partea cerului.

Cu toate aceste, pornirea lui I. Ghica de aici, m'aŭ trezit, făcându-mă să gîndesc că trebuia să profitez de un ocazion cu atât mai scump, cu cāt este mai rar. M'am trezit și mi-am destins ciolanele, ca un om ce se scoală din somn, și găsindu-mă din norocire cu hîrtia, cu cerneala și cu condeiul sub ochi, am zis: *Cruce ajută* și m'am pus la lucru, precum vezi. Fă, deci, și D-ta ca mine și-mi dovedește că tot ești în viață, pentru că mă tem că te-or fi înădușit jalobile, mai ales că ele te-or fi strîngând de gât în toate zilele.

Nu te întreb ce faci, pentru că îmi închipuesc foarte lămurit traiul unui poet în adunarea jalobelor, anaforalelor și a altor multe parascovenii pocite de sojul lor. Un enicer la călugărie n'ar căsca de urât și n'ar blestema soarta mai cumplit. Un poet în slujbă îmi pare tot așa curios ca D-l Aristia poet și ca D-l Eliad au'or romîn.

¹ În scrisoarea I. și IV. păstrăm ortografia originalului.

² Ms. Academiei Române Nr. 803 p. 5 (impreună cu scrisorile lui I. Ghica.) Pe față, ca adresă: «D. cu Grigori Alecsandrescu, Bucureștii.» O scrisoare către Ghica, din Iulie 1842 (Ibidem p. 3) dovedește că Alecsandri transmitea lui Alecsandrescu corespondența adese-ori prin amicul său Ghica.

Spune-mi un lucru numai: tot ne compui poezii?

Aceasta mă intrighează mai mult decăt toate și cu toate că întrebarea mea pare cam dișanțată, fiind făcută unui poet, dar trebuie să mărturisesc că aștept răspunsul cu nerăbdare, pentru că cunosc înrăurirea hărtiilor de canțelarie asupra duhului omeșc. Cunosk un tînăr care păn' a nu intra în slujbă, făcea frumușele versuri și după-ce se trudi cătiva ani în tribunații, iată cele ântăi versuri ce alcătui către iubita lui:

Așa precum în predmetul dragostii ce îți păstrez
Pomenitele-mi docosuri, haine, nu vre! să crezi,
Drept aceea cu respect înc'odată-ți pomenesc
Că-ți sânt prea plecată slugă și din suflet te iubesc.

Familya Vornicului Alecsandri. Cu fiil săi Iancu și Vasile Alecsandri

Toate aceste, iubite Alecsandrescule, sânt zise aici, pentru ca să te scutur de lene și să te îmboldesc a-mi scrie mai degrabă, și a mi trimite o frumoasă bucată de poezie pentru foaia literară, «*Propășirea*». Păr' atunci însă, te înștiințez că sânt ca Toma necredinciosul și că cele 4 versuri au să-mi treacă adesea prin minte.¹

Al D-tale prietin

V. Alecsandri.

Multe închinăciuni D-lor Voinescu, Predescu și Crețulescu doftorul, asemenea și Goleștilor.

II. Către Ion Ghica.

Iași, 9 Dec. 1844.

În sfârșit iată-te iarăși eșit la iveală, dragul meu Ghica; noroc că s'a întâmplat așa fiindcă eu numai șt'am căruî sfint să mă adresez pentru a avea noutăți despre tine. Te credeam plecat în America, plecat fără mine. Închipue-ți paraonul meu. Ți-am scris mai multe răvașe, care au rămas fără răspuns : Le-ai primit sau nu ? ... problemă.

Ai aflat negreșit despre incidentele mai mult sau mai puțin ridicole și posnașe, care au urmat aci în lipsa ta. Exilul lui Cogălniceanu și acela al lui Negruzzi,uciderea bietei noastre gazete.² Era gata să fiu și eu coprins în proscripție și n'am fost exclus de cit în hatîrul lui tată-meu. Cel puțin așa mi-au spus cîteva persoane bine informate.

Cu toate astea, ași fi fost mult mai mulțumit să fiu exilat, decît să asist la ultimele momente ale dragului nostru copil, ale scumpei noastre *Propășirea*. Inima mea de tată s'a sfișiat cînd Marea Adunare i-a dat lovitura cea de pe urmă; lovitură groaznică, ce m'a desgustat de orice fel de redacțiune; adunare caraghioasă care m'a făcut să-mi fie groază de ori-ce minister. Să le fie ridiculul ușor ! fiindcă s'au așezat ca

adevărate stavilare, pentru a împiedeca înaintarea progresului.

Am auzit vorbindu-se de *Săptămîna* înainte de a fi primit scrisoarea ta, și am făcut multe urări ca să aibă o soartă mai bună ca răposatul nostru jurnal. Curaj, deci, voi de-acolo; arătați tuturor Adunărilor burlești că spiritul e un fenix, care nici-odată nu moare, că-l poți comprima cîteodată, dar nu-l poți înăbuși. Cît despre mine, fîgăduesc că voi da partea mea de lucru și că fără întîrziere o să m'apuc de muncă. Negruzzi m'a însărcinat de-asemena să-ți comunic intenția lui de a face parte dintre colaboratori, te roagă să-ți aduci aminte de el și îți mulțumește pentru pasagiile din scrisoarea ta, care-l privesc. N'a fost la București, ci la țară, din înalt ordin. Mă îndemn să mă duc la Mînjina;¹ m'ași duce cu dragă inimă, dar de-ocamdată mi-e imposibil a lipsi din Iași; rămîne deci ca tu să-ți prelungești excursia pînă aci. Toți prietenii te doresc, asemenea și multe doamne. Să nu începi, să te crezi, dar pe cuvîntul meu că e adevărat ce-ți spun. Nu mai departe ca ieri, o tinără și draguță persoană îmi spune că te regretă mult și că conversația spirituală lîncezește foarte mult de lipsa ta. Vino odată, ce dracu ! Nu e m're greutate să străbați zece poștii, cînd e vorba să faci plăcerea unor doamne drăguțe, și unor prieteni sinceri. De altfel adu-ți aminte de galanteria franțuzească și ... pas accelerat, marș ! Sînt sigur, că dacă ne-ai face tu o vizită, planul meu de călătorie la București s'ar îndeplini mai lesne; și chiar s'ar putea ca să plec cu tine. Ce plăcere atunci, che gusto, che piacere. Amîndoi într'o droșcă bună și ... mină surugiu ... unu, doi, la drum ! fără a mai pune la socoteală poetica țigară, tovarș încîntător la drum ...

Dar eu-ți spun lucruri vesele cînd nu sînt de loc dispus spre veselie și cînd, din potrivă, sînt sub influența unui gînd mai mult decît întunecat. Gîndu ăsta mă urmărește din clipa cînd am privit scrisoarea ta și mi-e teamă să mi-l esplic, totuși trebuie să se sfîrșască odată, e de nesuferit. Spune-mi ce înseamnă pecetea neagră și chenarul îndoliat de la scrisoarea ta ? Ți s'a întâmplat vre-o nenorocire ? Nu cutez să-ți spun mai mult. Frate-meu îți trimite amiciile lui.

La revedere,
V. Alecsandri.

Ne venise în gînd să continuăm la București tipărirea «*Propășirea*», dar de vreme ce sinteți pe cale de a scoate alt jurnal, asta ar fi greu, prea greu chiar și mai bine să renunțăm.

Amiciile mele lui Goleșcu și complimentele familiei tale și domnișoarelor Filipescu.

¹ Moșia familiei Negri.

¹ Alecsandrescu trimite imediat articolul în proză «*Cozia*» (*Propășirea* dela 30 Aprilie) și poezia «*Umbra lui Mircea sau o seară la Cozia*».

² Mss. Acad. rom. Nr. 803. traducere. E vorba de suprimarea revistei *Propășirea* apărută la 1844, avînd ca redactori rezponzabili pe V. Alecsandri, P. Balș, I. Ghica și M. Kogălniceanu, sub titlul : «*Foaie șt. și literară*». În Noembrie, acelaș an, foaia e suprimată. C. Negruzzi și după el Alecsandri spune, că din cauza novelel lui Negruzzi : *Toderic*. În discursul său de recepțiune, vorbind despre Kogălniceanu, dl A. Xenopol afirmă, că s'a suprimat după ce, în numărul din 29 Oct., apăruse discursul rostit de Kogălniceanu la deschiderea cursului de istorie națională la Academia-Mihăileană din Iași. Ipoteza aceasta ni se pare mai probabilă.

III. Aceluiaș.¹

Paris, 11 Sept. 1849.

Iubite Ghica, bunul meu unchiaș, am primit răspunsul tău la scrisoarea mea din Arles și neapărat m'am simțit cuprins de bucurie la gândul, că voi petrece iarna cu tine, la Paris. Acum, cînd viteaza Ungarie a fost biruită, grație trădării unora și altora, acum cînd și nădejdea noastră a perit odată cu această cădere ce mai rămîne de făcut? N'ai lucrat atît, cît poate să lucreze un om? n'ai încercat toate mijloacele pentru a ajunge la un rezultat folositor cauzei noastre? ei bine, împrejurările se arată mai puternice decît voința noastră, trebuie să ne supunem împrejurărilor deocamdată, rămînînd să ne vie și rîndul nostru mai tîrziu. Dumnezeu e mare și mai la urmă tot dreptatea va fi profetul lui, atunci ne vom face cei mai fanatici sclavi ai lui și vom relua munca de abia începută, dar pentru un moment — te sfătuesc prietenește să te retragi, să-ți vezi de sănătate și să-ți pregătești forțele pentru luptele apropiate.

Dela venirea mea în Paris n'am făcut nimic, n'am scris nimic, din cauză că sînt grozav de desgustat de politica negustorească a Franței. Interesul bănesc stăpînește cele mai multe suflete, așa încît Bursa se urcă pe măsură ce chestiunea libertăților europene scade. E o adevărată cumpănă, minuită de două mobile infame: egoismul și orbirea patimilor. Voi cerca să mă folosesc de memoriul ce mi-ai trimis, pentru a extrage din el cîteva articole; totuși nu iaș nici un angajament. Simt că-mi va veni iarăși cerneala în virful penei, cînd vei fi tu lîngă mine; deocamdată însă călămarea e goală. Am revăzut pe cea mai mare parte dintre compatrioții noștri, și asta dintr'o cauză foarte binecuvîntată: că-î întîlnești totdeauna și pretutîndenî. Numai unul, acela, pe care așî fi mai curios să-l văd, îmi scapă ca o nălucă. Evorba de Aristia! Îl strig pela toate ecurile și ecurile-mî răspund: nu-i!² Ce trebuie să cred de înverșunarea asta a soartei, împotriva realizării celei mai scumpe dorințe a mea?

Încep să cred, că Aristia e numai o poveste, că n'a existat nici odată și că această nălucă e zemisliță numai de imaginația popoarelor. O să-mî răspunzi poate, că de vreme ce Prințul

¹ Ms. 803 traducere,

² C. C. Aristia, poet, profesor (1800—1880). A tradus: «Paralela saŭ vieșile bărbașilor iluștrii, de Plutarh», «Iliada», «Saul» de Alfieri, «Biblia sacră», «Psalmi» etc. Printre operile originale are scrieri în versuri: «Prințul român, stanșe epice închinete Românilor». Bucureșșil 1843. În «Propășirea» p. 180, Alecsandri face o critică batjocoritoare acesteil scrieri.

român¹ există, autorul trebuie să fie și el pe undeva. He, unchiașule dragă, și Iliada există, dar cîte îndoeli nu sînt și azi asupra lui Homer!

În sfîrșit luminează-mă, sfătuește-mă fiindcă așî fi în stare să fac o nenorocire dacă nu mă încredinșez despre persoana reală a lui Aristia.

Acum Parisul e trist, trist ca o pungă goală, trist ca propria mea pungă, vai! Nu mă distrez de loc, dar în schimb mă plictisesc cît vrei (A vîngt francs par tête). Așadar, vino cît mai curînd la Paris, moșule. Noi amîndoi știm așa de bine să ne batem joc de urî!

La revedere decî, V. A.

Te rog să arești amiciile mele Dnei Ghica. Frate-meu te stringe cu dragoste pe vesta lui. Staș Rue Neuve Urbienne, 38-bis, Paris, Dêpart. de la Seine, France! Dacă vrei să întrebuinșezi numerile din «Le Temps», care sosesc la Constantinopol la fiecare 10 zile, trimite sî le caute la poștă.

IV. Luî Al. Hurmuzachi.²

Iassi, 14 Mart. 1865.

Iubite Alecu,

Îmi pare foarte bine că ai ramas mulțemi de cetirea Șgîrcitului risipitor și de Gramatica mea.² Nu am avut nici odată pretenșie de a fi un gramatic desevărsîș și dacă m'am apucat de o asemenea lucrare grea, am făcut-o pentru a îlesni străinilor studiul limbei noastre. Am adoptat decî sistemul de ortografie cel mai simplu, pentru că m'am gîndit și la poporul nostru, carele nefiînd poliglot nu ar putea nici odată ajușe a-șî serie limba curat, după ortografiile încalcite și prea învățate din Ardeal. De vreme ce voim a respîndi luminile în popor, trebuie să-î îlesnim învățătura, iar nu să-î spăriem cu sistemuri de etimologie, mai cu seamă că etimologomania este una din boalele care ameșesc mai reu mîntea omului. Am cunoscut la 1848 un călugăr din Cernăușî, carele pretindea că toate limbile lumei se trageau din latină, și au dovedit chiar că numele lui Nabuchodonosor e latin curat! Ți-așî fi trimis de mult portretul meu dacă l-așî fi primit dela Paris. Am scris fratelui meu ca să caute în una din lășile ce am lăsat acolo și să-mî expediască prin poștă vre-o cîteva exemplare de un portret destul de bun, însă pân' acum nu am primit nimica. Sper cu toate aceste că în curând voiș pute să-î îlesnesc dorinșta. Acum

¹ Manuscrisul în proprietatea D-lui D. Onciul.

² Grammaire de la langue roumaine, Paris, 1863.

mă ocup cu tipărirea unui mic vodevil într'un act intitulat *Rusaliile în satul lui Cremine*, o piesă ce s'a jucat în zilele trecute la București și care aș indignant pe *Nichipercea*.¹ Acest giurnal caraghios mă declară om fără de moral, și mă plânge că mi-ași fi sterminat *reputațiunea mea de autor!*

În curând ți-oii trimite acea grozăvie fatală *reputațiunei* mele, și vei vedea în cuprinsul ei cum aș ajuns de stropșită biata limbă românească în gura unor pedanți ce se cred mai români când își adaogă un us în coada numelui lor. Personagiul cel mai comic este un profesor de saț, anume Ion Gălușcă, dar care a găsit de cuviință a se numi Ionus Galuscus, supt cuvînt că s'ar trage dintr'un general roman ce a făcut războiul cu Galia pe timpul lui Cesar.

Am aflat că toți Ardelenii aflători în București aș rămas furioși asupra mea. lucru de care puțin îmi pasă, căci mai am încă destule săgeți ascuțite în toabă.

Lucrurile politice merg rău. Discredit și des-ordin, aceste sânt deviza guvernului de astăzi. Pe deoparte înverșunarea partidelor pol ce (sic!) pe de altă parte nepăsarea celor ce se află la putere, a produs o stare de lucruri foarte tristă de privat . . . astfel de tristă, că dacă n'ași fi început publicarea poeziilor mele,² m'ași duce peste nouă mări și nouă țări. — Dumnezeu să ne lumineze, căci sîntem căzuți într'un mare întuneric.

Adio, te sărut frățeste!

V. Alecsandri.

Complimente și prietenii familiei tale.

V. Către acelaș.³

Mircești, 1 August 1868.

Iubite Alecu!

În vara aceasta, păcatele și nevoile m'aș împins a merge la București și a doua zi după sosirea mea am căzut bolnav. Apa dulce a Dimboviței și aerul parfumat de principiuiri a Capitalei mi aș dat un soș de holerină de care am pătimit vre-o șese săptămîni. Deabia acum am început a-mi redobîndi puterile și tocmai acum am primit un telegram dela D-l V. Alecsandrescu Urechia, prin care mă înștiințează că Societatea literară are a-și deschide ședințele în cursul lunei lui August, adecă în timpul celei mai groaznice fierbințeli.

Înțelegi că am tot atita dorință de a mă întoarce la București, cât a mă duce în sinul de-ertului de Zahara, prin urmare Societatea va

lucra fără mine și în anul acesta. Neavînd mai multe sănătăți de schimbat, ca cămeșile, găsesc de cuviință a păstra pe aceea ce am și care este destul de hirbuită.

Nu știu care-i istețul iscoditor a ideei de a condamna pe membrii Societății literare a se aduna în luna lui Cuptor. Avut-a el de gînd a ne îndemna ca să lucrăm mai cu foc?

Orî-cum să fie, eș unul sînt decis a sta pe loc, mai cu seamă că am început o cură de apă de Kissingen. Îmi trebuesc încă vr'o 30 de zile pentru ca să înghit ulcioarele de cari am făcut provizie. Deci, cu mare părere de rău mă vād în neputință de a răspunde la patrio-tica chemare a D-lui V. A. Urechia.

Nota bene. E de prisos a cerca de a mai deștepta în mine simțiri de devotament — patriotism — glorie etc. De cînd aceste cuvinte aș ajuns a fi deviza șarlatanismului politic, ele nu mai aș nici o influență asupra-mi.

Așadar, pentru ca să mintui această scrisoare, te rog să-mi trimiți îndată cu posta manuscrisul lui C. Negruzzi, asupra florei române pe care ți l-am încredințat și de care am mare trebuință.¹

Vei îndatora prea mult pe al tău amic

V. Alecsandri.

Am văzut în mai multe rînduri pe frate-tău Costandin la București și l-am găsit foarte afectat de criticele unor jurnale. Cine l-a scos din mințe ca să lase Dulcești² pentru ca să se amestece în țărițe politice?

VI Lui Pantazi Ghica.³

Mircești, Oct. 1865.

Iubite Pantazi, ești un om de spirit, un scriitor salutat, un amic devotat, dar ai două mari cusururi: mai întîi pe acela de a voi să bucătărești tu culina presei, pe urmă acela de a cere totdeauna lucruri imposibile. Oh! Mogoșan incorigibil! ce dimon te împinge să-ți înmoi pana în cerneala inveninată a gazetăriei, și să-ți prăpădești talentul într'o serie periodică de articole, uitate îndată ce aș fost cetite, pe cînd ești capabil de a face o lucrare, de care țara Diale să se fâliască. Cu spiritul Diale de observație, ai putea scrie un *Gil-Blas* românesc, care să facă parte din orice bibliotecă, ne-ai putea da o serie de romane de moravuri, care să te pună în rîndul dintîi în literatura conti-

¹ L-a trimis în urmă d-lui I. Negruzzi, pentru «Convorbirile literare», unde a și apărut.

² Loc în nordul Moldovei, unde C. Hurmuzachi, distins politician și fost ministru al României, avea o moșie.

³ Ms. 2619. Traducere.

¹ V. Nikipercea 1863, p. 103.

² Suvenire și Mărgăritărele.

³ Manuscris orig. în proprietatea D-lui D. Onciul.

porană... În loc de aceasta, Boerul se distrează scriind lucruri de actualitate; deși știe, bine, că cele mai multe dintre actualitățile noastre sînt prostii. Și nemulțămît de-a aluneca pe partea acestui cusur periodic, voește dracu ăsta de om să atragă și pe alții cu el. Atunci e așa de gingaș, de mingăios, că i-ai da cuminecătura cu toată încrederea. Cum! diavole ispititor, ți-ai pus în gînd să faci din mine un gazetar... la vrîsta mea... cu gusturile mele? m'ai crezut în stare să mușc din mărul fabulos al acestui pom, care produce mai multe *foi* decît roade?

Dar nu știi că sînt ocupat să pun în aplicație legea rurală, adevcă să fac din foștii mei vasali, cetățeni proprietari? In-să nu-ți inchipui cît... timp fac să piardă foștii proprietari, această mare operă de regenerare. Toată vara asta n'am avut. nici o clipă de răgaz literar; pana mi-a ruginit, călămarea mi-a secăt și crierul mi-e plin de pogoane, de fălcii etc. Totuși ori ce s'ar întimpla, nu vreau să-ți răspund prin un refuz, din momentul ce-ai venit să bați la ușa mea. Sentimentul vechiei ospetii,

care slavă Domnului, s'a păstrat încă în inimile noastre, și care mai plutește de-asupra șivoiului marelor noastre reforme sociale, mă îndatorește să-ți dau... o făgăduință. E singurul lucru de care pot dispune în momentul de față.

La plus jolie fille du monde ne peut donner que ce qu'elle a zice un vechi adagiū. Vai, nu sînt

nici tînără, nici fată frumoasă și nu am nimic. Primește toțuși și nu-mi mulțumi.

Mă întrebî iubite Pantazi, de cenu mai mă duc la București? Pur și simplu, fiindcă îmi plac mai bine Mircești și Parisul. Bucureștiul e o capitală măreață, un oraș curat, bine întreținut, un frumos centru intelectual, etc. o mărturisesc

cu toată sinceritatea, dar încodată, am prostul gust de-a prefera altceva.

Cit despre prietenii mei, le păstrez mereu aceeași afecțiune și ași fi foarte fericit să-I văd... la mine acasă. — Din nenorocire ei sînt așa de confundatî în deliciae Capuei, încît nu au vreme să vie să vadă pe pustnicul din Mircești. Înțeleg slăbiciunea lor, dar n'o împărtășesc.

Și acum, iubite Pantazi, te îmbrățișez și-ți mulțumesc pentru amintirea Dtale.

Al Dtale
V. Alecsandri.

VII.

Lui V. Mangra.¹

Mircești, 8 Iunie 1878.

Stimabilul meu Domn!

Am primit frumoasa carte ce conține felicitările și simțirile cetățenilor Români din Arad.

Îmi este peste putință de a le exprima simțirile de legitimă mîndrie și de profunda bucurie ce m'au cuprins în prezența entuziasmului patriotic al fraților mei de peste Munți. Ardealul a fost totdeauna cuibul sacru al Românismlui,

Artistul Millo în diferite roluri din comediile lui Alecsandri.

¹ Ms. Acad. Rom. 809, p. 77.

pe care nici o furtună nu l-a putut distruge, căci a fost cimentat cu anticul și neperitorul sînge Roman. Din acel cuib binecuvîntat de D-zeu mulți vulturi se vor înălța pe cerul României, fără ca de azi înainte nimeni să îndrăznească a se încerca de a le smulge penele aripilor.

Prezentul și viitorul nostru începe a se afirma supt razele soarelui latinității, precum înălții munți ai Carpaților, cari prin negurile întunerecului apar ca un lanț de nuori și, cum răsare faptul zilei, ia formele lor și aspectul de giganți.

Eu sînt fericit că mi-am văzut visul cu ochii, fericit că mi-a ajutat D-zeu a contribui la ridicarea statuiei maiestuoase a Latinismului oriental în fața Latinismului occidental; fericit mai cu seamă de simpatiile ce am cîștigat în inimile tuturor Românilor ce țintesc privirile spre viitor.

Acestora le trimit sincerile mele mulțumiri pentru călduroasele lor felicitări și le urez realizarea dorințelor celor mai scumpe

V. Alecsandri.¹

VIII. Către C. Negri.²

Mircești, 15 Iulie, 1876.

Iubite Costaki, viu din București, unde m'am dus să văd pe frate-meu care a fost destul de greu bolnav și pe care l am găsit foarte abătut. Voiam să-l ia de-acolo ca să-l sîpun la mine acasă unui regim salutar de liniște și de hrană bună. Nu m'a putut însoți, dar va veni în curînd și anume îndată ce Crawly va pleca din București. Bietul Crawly, în ce iad a intrat, căutînd să construiască o bună cale ferată! Nu-ți poți închipui imensa vrășmășie ce și-a atras-o din partea așa-zişilor patrioți, pentru că le-a șters un cașcaval colosal — sub forma unei concesiuni. Vezi ceti gazetele și vei vedea în ce mod înțelege noua Cameră să plătească angajamentele țării față de străini și cum astăzi nu se dau înapoi nici în fața unui faliment al statului român. Numai să-și poată satisface pica patrioții desamăgiți și puțin le pasă, dacă creditul țării suferă o scădere pe piețele Londrei și a Parisului! *I-a traseră un chiul En-*

¹ Adresa omagială a Aradanilor, trimisă după triumful dela Montpellier și iscălită de V. Mangra, e alăturată la scrisoare. Ea conține cîteva fraze naționaliste, semne ale unui nefermîrit entuziasm ce a cuprins șirurile populației române. «Poete roman! Tu ai fost cel mai mare cîntăreț în cel mai mare concert! Triumfătorule! Tu ești mîndria națiunii române». Aceeas scrisoare-răspuns a fost trimisă de Alecsandri altui fruntaș, aradan «Domnul Aron Hamzea, profesor de teologie» (Vezi *Observatorul* pe 1878 Nr. 50.)

² Mss. Acad. 2619. Traducere din franțuzește.

glezului! Asta e tot ce voia! Acum e rîndul lui Crawly să le arate cît costă un asemenea *chiul* și din nenorocire țara va plăti prostiile reprezentanților săi.

Într'o săptămînă cit am stat la București, am strîns destul venin ca să umplu cu el o întregă serie de satire, dacă ași voi să mă cobor în arena noroioasă a luptelor noastre politice, dar nu mă voi cobori, fiu liniștit. Adversarii pe care ași risca să-l întîlnesc acolo, sînt prea puțini prezentabili.

Bucureștiul a ajuns acum focarul infect al tuturor miăzmelor pestilențiale care corup moralul unui popor. Domnește în el o atmosferă de ură și de mișelie care ar produce cu ușurință comunarzi, dacă n'ar fi potolită de josnicia caracterelor. Oamenii sînt răi, violenți în limbaj, urăsc pînă la turbare, dar vai! poltronii. Asta mai scapă societatea.

Ah! iubite prietene, cum se urmează generațiile și nu se aseamănă de loc! Ce nobleță de sentimente, ce cavalerism odinioară și ce murdară mișelie, ce de ticăloase josnicii astăzi! și cînd te gîndești că e același popor!

Altădată oamenii priveau patria în față; astăzi privirea se oprește la pungile aceluia care le mai au încă; altădată strigau izbîndă, astăzi strigă mizerie... Limacele² demagogice își lasă balele peste toate; trebuie să faci trei băi ca să te curăți, după o ședință a camerei actuale.

Dar, răbdare; eclipsa va trece, ca atîtea altele și soarele nu va pieri pentru vecie de pe cer, fiind-că s'a proiectat pe el umbra unui Rotschild.

Pe cînd revederea noastră? Mi-e tare dor de ea.

Al tău

V. Alecsandri.

Paulina și Marie te îmbrățișază cu dragoste.

IX. Colonelului I. Piroski.³

Mircești, 11 Iunie 1878.

Frate Piroski!

A tale versuri prietinoase
În al meu suflet au deșteptat,
Simțiri plăcute, simțiri duiosase
Și-un dor de viață îndelungat.

¹ Românește la Alecsandri.

² La limace.

³ Originalul în proprietatea Academiei. Necatalogat I. Piroski, prieten intim al familiei Alecsandri. Politician cuzist de frunte. El a propus proclamarea lui Cuza de Domn al Principatelor Unite. — Intreținea corespondență în versuri cu Alecsandri.

Eū sînt ferice cā poezia
Mi-a dus la gurā al ei pahar,
Și'n danț cînd intrā azi România
Imi place a zice cā-s lăutar.

Dar ce imi place și mult și bine
E cā în iarnā mă simt cu foc,
Și cā pot încă, frate, cu tine
Sā intru în horā, să salt în joc.

Sus dar, unchieșe, cu voe bună ;
Sprinten și mîndru dā din picior !

Ginta latină se readună
Ca să-și croiască un noū viitor.

Svirle în aer sus pālăria
Impodobită cu scumpe flori,
Și strigă : Vivat ! căci România
E 'ncoronată de-a ei surori . . .

Drept care să ne vedem sănătoși, moș Pi-
soiū, cu păharu 'n mină, ca să închinăm la
binele viitor al țării, de care se vor bucura co-
pii noștri:

Al tău frate V. Alexandri.

IMPROVISAȚIE. ¹

Eu sînt sprintena Almee,
Unduioasă ca un pal,
Cînd gazelă, cînd femeie
Port în sin un dulce raf.

¹ Din scrisoarea, dto 15 Ian. 1880,
adresată d-lui Gr. Ventura.

Nilu 'n mantie de apă
Mă atrage ca un zeū,
Leș și tigri el adapă,
Dar nu stînge focul meū.

Sus pe ceriurî mîndrul soare
Arde 'n flacărî și schintei/
Dar mai viū e arzătoare
Flacără din ochii mei.

Leul Africa spăimîntă
Cu-al său glas răsunător,
Însă glasul meū încintă
Chiar pe leu 'ngrozitor.

Căci sînt sprintena Almee,
Unduioasă ca un pal,
Cînd gazelă, cînd femeie
Și pe sinurî port un raf

V. Alexandri.

WÄR' ICH GELIEBTE!

— „De-aș fi, iubito!” —

Wär' ich, Geliebte, der Blumen Wonne,
Wüchse am Bache, im tiefen Thal,
Gäb' ich den Thau hin, die hehre Sonne,
Für deiner Augen einzigen Strahl.

Wär' ich, Geliebte, ein Vogel, könnt' wecken
Töne, die Fülle, im Blätterhaus,
Flög' auf den Arm ich dir ohne Schrecken,
Zöge nie mehr in die Welt hinaus.

Wär' ich, Geliebte, Abendwinds Flüstern,
Wiegt ich kein Blümchen schmeichelnd mehr ein,
Um in des Frühlings nächtlichen Düstern
An deinem Busen gewiegt zu sein.

Wär' ich, Geliebte, der Englein Eines,
Das dich in Schlummer zu singen gewusst,
Würd' ich ein Küsschen dir stehlen, ein kleines,
Trüge zum Himmel dich an meiner Brust.

Carmen Silva.

ODĂ LA UNIREA ROMÂNILOR

de

Iancu Alecsandri, fratele poetului.

— Fragment. —

Tu, ce stai în așteptare, scumpa noastră Românie,
Tu al cărei cap de veacuri e plecat înspre pămînt,
Tu simțeștii în sinu-ți tinăr acea falnică mîndrie
Ce insuflă un dar sfînt ?

Un dar sfînt, semn de 'nviere, dela cer vine spre lume,
O coroană ce lucește la un foc nemuritor,
Și pe care Provedința a înscris al tău scump nume
Plin de mare viitor.

Dumnezeu pe tine astăzi te numește a sa fică,
Între neamuri strălucită el voește-a te 'nălța,
Românie, fil voioasă, și-a ta frunte-acum ridică
Căci coroana e a ta !

Tu ești floarea primăverei supt zăpada nădușită
Ce străbate 'n veselie la un soare 'ncălzitor ;
Tu ești vulturul, ce scapă dela viața înrobită
Și la cer se 'nălță 'n zbor.

Ast-fel e a 'ntregii lume generoasă așteptare,
Care vrea de a ta soartă să îi singură stăpînă !
Vulturul și-a luat zborul, înflorit-a mîndra floare . . .
Românie, fil Română !

¹ Publ. întreagă în *Convorbiri* XIX. (1885) p. 187, după moartea
autorului. Scrisă a fost la 1857, cînd lupta pentru Unire era aprinsă.

MĂRGĂRITA.

— Un epizod din viața poetului. —

«... Alexis se întorsese din străinătate, unde își terminase studiile.

«Era pe la finele lui Octombree,¹ când în țara noastră ploile încep a fi în două cu zăpada și drumurile devin din zi în zi mai grele. Căii harabagiului dela Mihăileni, plini de glod pînă la urechi... de-abia mai puteau trage trăsura pe cimpul moale, în care roțile intrau pînă la butuc.

«Tinărul, învălindu-se bine cu mantaua, se ghemui în colțul trăsurei. Perdut astfel, noaptea, pe locuri necunoscute, el se țuse a se gîndi la țările civilizate de unde venia și a face o tristă asemănare între starca de înflorire a acelor părți ale Europei și starea de mizerie a patriei sale. Acolo orașe mari, bine luminate, bine zidite, ornate cu monumenturi de artă, cu muzee, cu universități etc., la noi orașe pătătoase, glodoase, întunecoase, inghesuite cu jidanii sdrănțeroși și lipsite de cel mai mic confort al vieții. Acolo șosele minunate, poduri frumoase, canale lungi, drumuri de fier, oteluri lunoase, la noi drumuri cu hăugașe, podețe de lemn putrede, crișme mizerabile pe ici pe colea, ... Acolo oameni, cari bucurîndu-se de binefacerea civilizației au simțămîntul demnității personale; la noi un popor ingenuchiat dinaintea stăpînului moșiei, dinaintea arendașului și a vătavului și a feciorului boeresc, un popor secăt de mizerie și ajuns în stare de *anima vilis* în ghiarele Evreului care-l speculează fără milă.

«Toate aceste gîndiri întristau adînc pe tinărul nostru călător, dar el se găsia la aceea epocă, unde iluziile ca un cîrd de păsări primăvoroase zbor în calea omului și-l îngînă cu melodii încîntătoare. Prin urmare tristeța lui nu ținu mult, căci el se mingăia cu ideea de a fi unul din pionierii civilizației în patria lui, misiune nobilă și visată de fiecare tînăr de pe timpul acela».

Astfel povestește Alecsandri la 1870 — data scrisă de autor — întoarcerea dela Paris a lui Alexis V., eroul nuvelei, care nu putea fi altul decît însuși poetul. Comparațiile îndrăznețe, tonul pesimist, încrederea în misiunea sa de viitor apostol, sînt foarte potrivite în gura unui tînăr, ce se întoarce după ani de pribegie prin lumea largă.

¹ «Era în toamna anului 1840», scrie Alecsandri în «Papagalul simpatic» (Album Macedo-român 1886 p. 1), fragment din nuvela *Mărgărita*, publicată întregă în volumul de proză (ediția «Minervei») p. 82. — Trebuia să fie însă 1839, — anul întoarcerii lui Al. din Paris.

Dar iată firul povestirii mai departe.

La Mihăileni, în «raiul cam glodos și cu locuitorii nespălați» pe unde trecea, venind dinspre Bucovina, Alexis-ul nostru ajunge la o curte boierească, proprietatea d-nei Elencu Dorian, a cărei fiică *Mărgărita*,¹ «produce asupra lui efectul unei minuni». «Talia sa de regină și expresia inteligentă și atrăgătoare a figurei sale, fermeca ochii la întâia privire».

Aparițiile elegante ale celor două dame aristocratice, atmosfera salonului cu «covoare pe parchet, flori exotice în jardiniere, oglinzi, albumuri, pianô și un papagal verde...» focul vesel din sobă și iarna plăcută de afară puteau în adevăr să umple de vise inima tînărului poet. Iar cînd, în mijlocul acestei scene, imbibată de poezie, Mărgărita mai deschide și pianul (era lung, sistem Pleyel, scrie Alecsandri) și cîntă de «se părea că întonează triumful fericirii redobîndite», sau «tainicele aspirații ale inimei», parisianul nostru nu mai putu rezista:

«Fără să zică un cuvînt, el luă albumul de pe

¹ În fragmentul «Papagalul simpatic» Alecsandri scrie consecvent *Eliza*.

V. Alecsandri în 1867.

gheridon, se retrase la o parte și scrise următoarea poezie :

Auzit-ai, frate, de un plăi frumos,
Care 'n vâf răsună de cântări iubite?
Unde se 'mpreună ceriul luminos
Cu albastrul mării ceî nemărginite ?
Acolo mi-e locul, acolo mă vreau,
Pe-ale tale brațe, du-mă, dragul meu.

Alexis V., e de prisos s'o mai constatăm, era amoretat de Mărgărita, pentru care scrisese acest cântec . . .

Decît aici biograful se 'ncurcă.

Am văzut, că intrarea lui Alexis V. în Moldova s'a întîmplat după terminarea studiilor în străinătate, decî în toamna anului 1839. Și totuși «Cîntecul Mărgăritei» a fost scris abia la 1853.

Se încurcă însă și Alecsandri, care sare 10 ani întregi și face ca povestirea să continue în iarna anului 1850, deși în acțiune e vorba numai de un interval de patru luni.

După patru luni adevă, Alexis V. întîlnește pe Mărgărita în Iași, la o serbare; dar acum nu mai era încîntătoare pianistă din Mihaileni, ci soția dlui M. — Se măritase.

Urmează cîteva pagini de sentimentalism. Flori, lacrimi, scrisori înfocate, pribegiri în lume și pe la mănăstiri, o singură revedere, o singură sărutare, apoi rămas bun și uitarea cu al ei zăbranic.

Naște acum întrebarea : ce legătură are povestirea asta și numele Mărgărita cu poetul nostru ? Ceea ce putem stabili este, că o Mărgărită a adus oare care vrajă și tulburare în viața poetului. Numele ei sună discret și din cuvîntul «Mărgăritarele». Afară de «Cîntecul Mărgăritei» îi mai închină și acel desnădăjduit «Adio, ah, nici odată . . .» strigătul «suprem și dureros al unei inimii», — cum zice Alecsandri în nuvela sa. Cătră ea se îndreaptă din depărtare, cînd la 1853 trece prin canalul Gibraltar întrebînd-o :

Ce gîndești, o Margărită
Cînd de visuri ești răpătat
Într'al nopții miez senin,
Cînd din luna zimbitoare
Vine-o rază călătoare
De se joacă pe-al tău sin ?

Nu crezi tu, o Margărită,
C'acea rază fericită
Este gingașul meu dor,

Ce-î trimis din depărtare
Să-îi aduc'o sărutare
Dela bietul călător ?

Ei îi sună și poezia «Iahutul», iar în «O noapte în Alhambra» din același ciclu de poezii dela 1853, e pomenită cu numele în strofele dela sfîrșit, pe cari Alecsandri le-a *suprimat*, cînd și-a retipărit poeziile în operele complete :

Nu mai tu, o M(ărgărită)
Mult iubită,
Prin un dulce sărutat
Mi-ai aduce o 'ncîntare
Și mai mare
Decît ceea ce-am gustat.

Lingă Siera-Nevada
La Grenada,
În Alhambra, pînă 'n zori
În acele nopți senine
Cînd la tine
Am visat de-atîtea ori.

După doi ani, la 1855, Alecsandri n'a uitat încă numele ei. În «România lit.rară» din acel an se află o poezie «Mărgărita», căreia mai tirziu i-a dat titlul : «Un vis de poet», — o schimbare de titlu foarte potrivită, deoarece la «vis» și la «scumpă nălucire», pare a se fi redus totul :

Poetul visase, cum visez poeții
Flori de altă lume pe cărarea vieții.

Iată acum în ce chip se prezintă biografului problema Mărgăritei, judecînd după datele confuze din nuvelă și după faptul cert, că la 1853 poetul în adevăr a făcut o lungă călătorie pe mare pentru a uita un nume ce-i devenise drag.¹

Că Mărgărita din Mihaileni, pe care o cunoscu la întia sa întorcere din Paris, în toamna anului 1839, să fie identică cu cea visată în Alhambra la 1853, nu ni se pare verosimil, cu atît mai mult, că în intervalul acesta de 14 ani cade și epizodul dela Mănjina, care a dat naștere «Steluței». E mai mult ca sigur, că e vorba de două persoane deosebite, de-o Mărgărită numită și Eliza, cunoscută în treacăt, pela 1839, și Mărgărită adevărată, de care s'a inspirat.² Cea dintîi poate fi și imaginară, pentru a transpune o acțiune mai recentă într'un timp mai îndepărtat, pe cînd ea doua e o Mărgărită istorică. Cine a fost ea, se va stabili, poate, mai tirziu.

¹ Pe-o nepoată alui Alecsandri o chiamă tot Mărgărita. Să fie vre-o legătură ?

² Di Pătrașcu (în lucrarea sa *Vasile Alecsandri* p. 73) amintește de o *Marie C.*

O PAGINĂ INEDITĂ.

Domnul Ioan Ghica.

Amintiri din 1855.¹

În cumplitele catastrofe dela Sedan și dela Metz, doi oameni nenorociți, Mareșalul Bazaine și generalul Wimpfen au avut trista misie de a subsemna cu numele lor cele mai colorate capitulări din istoria militară a lumii. Acești doi capi de oaste dintre cari unul, Mareșalul Bazaine, implicat într'un proces celebru, a fost condamnat la degradare și la închisoare pe viață, am avut ocaziune a-l cunoaște la Crim în niște împrejurări ce-mi place a-mi reaminti, căci ele se rapoartă la un timp de glorie pentru Franța, un timp de mari evenimente politice, cari au contribuit mult la regenerarea patriei noastre.²

Iată, amice, notele ce găsesc în jurnalul meu de călătorie. Ți le trimit în toată simplicitatea lor, astfel cum ele au fost scrise supt impresiile diverse a primblărei mele printre ruinele orașului Sevastopol și pe țărmurile Crimului în anul 1855.

25 Novembre *Pe marea neagră*: Gigantica expediție a puterilor dela Apus în contra colosului dela Nord și faptele săvârșite în timpul de câteva luni pe marginele imperiului rusesc au atras ochii lumii întregi asupra Crimului, pe cum odinioară Palestina deșteptase avântul războinic al creștinătății. Numele orașului Sevastopol au dobândit acelaș răsunet ca și Ierusalimul, căci neamurile cari au mers în secolii trecuți ca să-și verse s'ngelile pentru apărarea sfintului mormint, au întreprins în zilele noastre o nouă cruciadă pentru apărarea civilizației și acum ele tabără supt zidurile Sevastopolului.

Crimul a devenit astăzi Colțul de pământ cel mai important, fiindcă pe țărmurile lui se desbate chestia Orientului. El este mai cu seamă pentru noi, Români, locul sacru unde se plasmuește viitorul țărilor noastre.

Supt îndemnul acestei gândiri și cuprins de o neînvinșă curiozitate, m'am decis a întreprinde un pelerinagiū la vechia Taurida, întovărășit

de un amic al meu, Baligot de Beynes,¹ care atit în ziarele din Paris, cit și în Presa de Orient redactată de el în Constantinopol, au susținut cu multă căldură interesele României.

Deși iarna se apropie cu cortegiul ei de furtună pe Marea neagră, ne suim veseli amindoi pe vaporul ce merge la Kamiez, zicind adio lui Negri, lui D. Rallet și ție și la mulți oficeri francezi din tabăra dela Marlac, cari au venit să ne vadă plecind. Unul din ei, locotenentul Laurent,² ce a luat o parte activă la asediul Sevastopolului în porturile cele mai primejdioase și acum comandă vaporul Ambasadiei franceze din Constantinopol, mi-au dat scrisori pentru generalul Wimpfen, pentru colonelul de Vernon, mare prevot al armatei de Orient și pentru mai mulți alți generali, amici ai lui. Doamna Bazaine, aflătoare acum la Peră, m'a însărcinat cu un pachet pentru bărbatul ei, comandantul actual al orașului Sevastopol.

Astfel, asigurați de a găsi înlesniri și protecție la nevoie pe țărmurile Crimului, ne lăsăm cu nepăsare pe seama generoasei Providinți, care se îngrijește de soartea călătorilor, și luind Bosforul de-a lungul ca pinte minunile unei feerii, trecem pe lângă Fanaraki și intrăm în Marea Neagră, căreia vaporul nostru se închină respectuos.

Această închinare însă, provenită pe neașteptate din undularea apei, ne face să perdem echilibrul și naște mai multe incidente tragice.

Unul dintre pasageri, negustor de boi, gros și gras cit un buhai, urmind mișcarea corăbiei, *Julu!*, găsește de cuviință a esecuta un rostogol prelungit întocmai ca o balenă ce s'ar duce de-a dura pe o costișă. Altul, mai sprinten, surprins de o nouă mișcare a vaporului, *tan-gajul*, purcede la galop, fără voia lui, dela o margine pină la cealaltă a podului și nu se poate opri decit acățindu-se cu desperare de gitul unui Turc mahmur, pe care îl răstoarnă împreună cu dînsul. Tot atunci o vivandieră cochetă deși cam stătută, se prevale pe spinare de pe scaunul ce gemea supt grațiile ei și arată soarelui înflăcărât o păreche de calțavete stacojii, care poartă în litere de aur deviza heraldică: *Honni soit qui mal y pense*.

În vremea aceasta căpitanul, supt pe pase-

¹ Ms. Acad. Rom. Nr. 2254 p. 38. La p. 25 aceeaș, cu titlul «*Suvenir* din 1855». — Data compunerii nefixată. În tot cazul anterioară scrisorii din Decembrie 1883 (Vezi *Scrisori* ale lui I. Ghica către V. Alexandri, Ed. 1884 p. III.) unde atinge aceeași întâmplări din anul 1855. — Poate n'a fost scrisă supt impresia imediată a călătoriei.

² Aceeaș părere, cam esagerată, o desvoaltă în o scrisoare din Constantinopol (15 Decembrie 1855) adresată lui Kogălniceanu: «Pentru noi Români un asemenea voiaj trebuie să fie considerat ca un adevărat pelerinaj, căci pe pământul Crimului se desbate cauza preponderanței a civilizației asupra barbariei și din ruinele Sevastopolului va izvorî începutul restatornicirii vietei noastre politice». (*Steaua Dendrului* 1855 p. 143. Scrisoarea e semnată cu inițialele V. A.)

¹ Secretarul lui Cuza Vodă. Al. venia dela Paris? (Scrisoarea cit. p. XVIII.)

² Despre Negri, Rallet și indeosebi despre locotenentul Laurent, vezi *ibidem* p. XXI. și scrisoarea lui Ghica din 1884.

relă, dă ordin prin buciumul de alamă (porte-voix), Contramaistril șueră din fluerăse de argint pentru ca să reguleze manevrele; o parte din marinari, înșirați sus pe *verguri*, desfășura pînzele și alții aleargă de alungul podului, trăgînd fringhiile după dinșii.

Vintul suflă cu tărie, valurile clocotesc și se izbesc de coastele vasului, mașina geme cumplit în pîntecele lui și aburii ies pe țeve cu o vijîire înfiorătoare; iar bieții pasageri, perduți în acel vâlmășag spăimîntător, fug cînd într'o parte cînd în alta, ameteșc și încep a resimți simptomele boalei de mare. Unii oțtează adînc și cad pe gînduri, alții se apropie grabnic și șovăind de *bastingaiuri*, alții dispar în cabine și bietul Turc mahmur, ghemuit într'un colț, scoate din piept alah-urî desperate. . . . Dar în fine pînzele se rotunzesc ca niște pepturi de lebede uriașe, marinarii se astîmpără și vasul își ia zborul rapide, lăsînd în urmă-I o lungă brazdă spumegoasă.

Inspre seară, odată cu asfințitul soarelui, vîntul cade, valurile se alină și luna ridică discul său aurit pe linia orizontului. Ea pare curioasă de a vedea ce se petrece în întinsul mării și pe îngustul corabiei. . . . Atunci toți pasagerii reapar zimbînd, deși cam palizi, și în unanimitate se laudă, că n'au pătimit nici decum de boala mării; însăși proprietara calțavetelui pretinde că are stomah de bronz ca și inima! (sic.)

Fiind deci cu toții mulțumiți de dinșii, acordîndu-și ei înșiși atestat de bravură și liniștii prin aspectul apei liniștite, se împart în deosebite grupuri, cîntînd, fumînd, glumînd și vorbind cu mare entuziasm de asaltul ce Francezii daseră orașului Sevastopol. Ar crede cineva, auzindu-I, că toți au fost față și că au contribuit la acel eroic fapt militar.

Amicul meu și eu ne plimbăm de-alungul podului și sondăm cu ochii orizonul pentru ca să zăr m coastele Crimului, sperînd că vom întrevedeia mai cu seamă turnul Malacopului. Acest turn, devenit celebru, apare în închipuirea noastră cu prestigiul misterios al monumentelor fabuloase, dar mai avem încă multă mare de brăzduit, pînă a ne găsi față cu el; prin urmare ne pogorîm în cabină ca să adormim în plăcuta legănare a valurilor alinate.

A doua zi, 26 Novembre, marea se turbură din nou chiar pe la ora cînd pasagerii așteaptă dejunul cu nerăbdare. Pe loc simptomele boalei se manifestă pîntre ei, găsînd s'omîhurie deșarte, și sârmanii! deaparte de a se azeza la masă, se grăbesc a se pune în paturi. Ziua trece cu destulă monotonie pentru dinșii și ora prînzului sună fără a-I decide ca să se scoale pentru ca să renoiască laudele lor de eri. O mare parte din ei gem pe toate tonurile

a gamel suferinței, fiind furioși că nu pot să iee loc la masă, iar majoritatea doarme dusă pentru ca să adeverească proverbul francez *qui dort dine*.

Întîlnim multe corvete, cari vin dela Kamieș și dela Balaclava; ele au transportat provizii pentru armatele aliate și acum se întorc la Constantinopol ducînd la spitalurile din Pera și din Scutari un mare număr de bolnavi. Noi îi salutăm în treacă și ei ne răspund cu glasul slăbit: *Vive la France!* Sârmanii! Cîți din ei sint condamnați a nu mai revedea patria lor!

Noaptea-I neagră! O tristeță adîncă ne cuprinde cînd lumina zilei este înlocuită prin razele palide ale fanarelor aprinse pe pod. Omul dela cîrmă stă neclintit, cu ochii țintiți pe busolă și cu minile pe roată; ofițerul de cuart se primblă serios, învălit în manta; o parte de marinari staă adunați în capătul vaporului, iar noi. . . . Somnul e negustor de mînciunî, el ne aduce visuri ademenitoare pline de verdeață și de flori. . . . și în faptul zilei zărîm pămîntul Crimeei, alb de zăpadă.¹

¹ Aici fragmentul încetează. Alecsandri mai notează data «27 Noem. Kamieș» — probă că voia să continue. — Despre impresiile culese la Sevastopol, vezi scrisoarea din *Steaua Dunării* și poezia «La Sevastopol». Al. se întoarce din Constantinopol abia prin Mai 1856. (Scrisoarea către C. A. Rosetti, publ. în *Curierul Literar* 1901 p. 5—6.) — Vezi și articolul d-lui P. V. Haneș «Alecsandri la Sevastopol» în *Noua Revistă Română* 1901 (III) pp. 465—67.

I. Ohica și V. Alecsandri.

ÎNCEPUTURILE LITERARE ALE LUI ALECSANDRI ÎN FRANȚUZEȘTE.

Pentru cei ce nu cunosc mai de aproape activitatea literară a lui Alecsandri, se va părea curios că el, — poetul nostru național prin excelență, — și-a început cariera literară scriind versuri franțuzești. Totuși, lucrul e explicabil când ne gândim că și-a făcut instrucția cu profesori francezi, că din fragedă copilărie a fost trimis în Franța, că primii autori cu cari și-a hrănit sufletul au fost autorii francezi: Chateaubriand, Jean-Jacques Rousseau, Musset, V. Hugo, Lamartine.

La Paris, în timpul când își prepara baccalaureatul în litere, Alecsandri fu încredințat pentru aceasta distinsului profesor Cotte, care avu o mare influență asupra lui.

În biografia scrisă după indicațiile și sub ochii poetului, D-l Bengescu ne spune: «D-l Cotte era un foarte bun umanist; el cunoștea mai multe limbi moderne și avea o mare dragoste pentru Români. Meritul său e că a ghicit natura geniului lui Alecsandri și că l-a dezvoltat, atât prin lecțiile sale, cât și prin încurajările ce le-a dat întielor sale încercări. El l-a inițiat în regulile prozodiei franceze și i-a arătat frumusețile vechilor poeți: ale lui Homer, Virgiliu, Horațiu . . . »¹

Fiica profesorului Cotte, *Alphonsina-Theodolinda*, avea și ea aplecare spre poezie. În biblioteca națională din Paris, D-l Bengescu a găsit o poezie compusă de ea: «*La jeune fille mourante. élégie précédée de plusieurs lettres de M. M. Chateaubriand, Casimir Delavigne et Andrieux, sur le génie poétique de l'auteur, avec son épitaphe par le célèbre Corat*». (Paris 1833).

Sfaturile profesorului, care-l îndruma spre perfecționarea educației literare, talentul poetic al ficei lui, pe lângă propria lui pornire, îl vor fi îndemnat și pe Alecsandri să scrie. D-l Bengescu ne pomenește de un mic poem: *Serata*, de un poem oriental *Zunarilla* și de un *madrigal*, adresat nepoatei generalului Lassale și pe care-l socotește cea dintâi încercare de versificare a lui Alecsandri.

Printre manuscrisele rămase după moartea poetului, n'am găsit nici un fragment măcar, din poeziile sus citate. D-l Bengescu pare însă a le fi cetit, căci ne spune: «În toate aceste bucăți și mai cu seamă în *Zunarilla*, se poate constata — pe lângă eleganța facturii versului, — calități de închipuire cari cuprind cele mai frumoase promisiuni.

«Zunarilla e o tinărară fată română, răpită de un han din Crimeea. Acesta, culcat pe o piele de tigru, avind un leu lungit la picioarele sale, ordonă roabei ca să cinte. Ea spune nenorocirile sale, țara în care este născută, desperarea acelora cari o pling, dorul gingaș și neșters, păstrat în inima sa mihnită. În acel moment, un porumb se coboară din înălțimea cerului, purtind un mesaj sub aripa lui. Hanul, turbat de gelozie, ucide pasărea și împlintă pumnalul său în sinul tinerei copile.

Atunci leul înfuriat se aruncă pe stăpinul său și îl rupe în bucăți, pe când un tinăr necunoscut vine călare și o ridică pe Zunarilla, pentru ca să dispară cu ea în fundul orizontului. Alecsandri a împodobit acest subiect atât de naiv în marea sa simplitate, cu o adevărată îmbelșugare de imagini bogate și de figuri poetice». Neavind manuscrisul la îndemână, trebuie să ne mulțumim cu această afirmare a d-lui Bengescu. Data compunerii lor trebuie pusă înainte de 1840, de vreme ce au fost scrise în timpul șederii la profesorul Cotte. Până la acea epocă — după propria-i mărturisire — Alecsandri nu scrisese nici un vers românesc. Cunoscutele versuri:

«Ah! te iubesc și drag mi-e de-a o spune . . . » etc.

din nuvela *Buchetiera de la Florența* — tipărită la 1840, — au fost adăogate ulterior, la retipărirea ei în *Salba literară* (1857). În prima redacțiune lipseau și în locul lor erau niște versuri franceze, pe cari cred că i le putem atribui tot lui Al.

De quel nom te nommer, être incompréhensible

Qui n'as rien de mortel,

Toi qui fais soupirer l'âme la moins sensible,

Toi qui, pour nous charmer, abandonnas le ciel...¹

Etc. etc.

După stingăcia versului și sărăcia inspirației, cred că tot în această epocă — primul an al sosirii lui în țară — trebuie puse următoarele două madrigale, dedicate D-nei Henrietta Dimachi:²

¹ V. Alecsandri: *Proză*. (Ed. Minerva, Buc. 1904) nota la «Buchetiera».

² Henrietta Dimachi e fiica vornicului Nicolai Dimachi mort între anii 1833—37, căsătorit cu Pulcheria Miclescu, nepoata lui Ioniță-Vodă Sturza. A scris un poem satiric, în care batjocorea boerimea moldovenească, precum și alte versuri, pe cari le-a ars. Citeva doar s'au păstrat, în memoria copilelor sale. V. Ms. 2539. p. 30, notița D-lui Bianu, și Sion: *Suvenire contimp.* p. 455.

¹ V. Bengescu. «V. Alecsandri». *Convorb. lit.* XX. p. 150 sq.

I.

Avec du réfort et de la moutarde
On se met en garde,
Contre les fluxions et contre la toux.
Mais, par quel moyen, quand on vous regarde,
Se placer en garde
Contre le p'ouvoir de vos yeux si doux ?

Lutter avec lui ? Si l'on s'y hasarde
Il faut prendre garde
À ses traits cruels qui blessent le coeur,
Et puis, la victoire est de la moutarde !
Et moi je n'ai garde
De vouloir lutter, ni d'être vainqueur.

II.

Il est un ange à la peau blanche,
Au teint de rose, et dont les yeux
Sont aussi bleus que la perveuche,
Cette chaste fille des cieux.

Elle a le front pur et sans tâche,
Mille grâces dans son maintien ;
De la fleur qui toujours se cache,
Le nom rime avec le sien. 1

Superioare acestora — și ca fond și ca formă — sînt cele trei poezii publicate cu inițialele lui în revista francezo-română a lui Asachi: *Spicuiitorul moldo-valaque*, Iași 1841). *Le cosaque*, *La jeune fille* și *A. Mr. de Lamartine* 2

Cazacul, cu barba roșie, cu cnutul, lancea, cu ochii mici și fugaru-i sălbatic, stă visător pe țărîmul Prutului și îngină un cîntec de dragoste către tinăra româncă de pe celalalt mal, pentru al căreia suris și-ar lăsa și cal și mamă și patrie.

La jeune fille, e elegia pentru moartea D-rei Cotte, stînsă la 16 ani.

Cea mai bună e — de sigur — oda către Lamartine, care e un *credo* în Dumnezeu și în nemurirea sufletului și în care întîlnim un oarecare avînt liric.

Să nu cercăm a afla tainele firei, ne spune poetul. Cu toate străduințele lui, omul — biet grăunte de nisip luat de șivoiul lumii — cade iarăși în întuneric. Și atunci, la ce să ne mai chinuim alergînd după lumină ?

Banissons, banissons cette aride espérance ;
Mais de L'Etre par qui tout doit naître et mourir.

¹ Mss. Acad. Rom. 2539 p. 31, 38.

² *Le cosaque* : *Spicuiitorul*, 1841 III. p. 86, tradus în rom. de I. Poni; *La jeune fille*, ibidem. IV. p. 122, trad. de G. Gusti ; *A. Mr. de Lamartine, par un jeune Moldave* II. p. 68 trad. rom. de G. Asachi.

Et qui voit le passé, le présent, l'avenir,
Implorons la justice et chantons la puissance.

Que la foi de nos coeurs vers son éternité
Monte, ainsi que les flots de l'encensoir pui tremble

Soleil, peuple, nature, entonons tous ensemble.
Un hymne à son immensité.

Pour moi qui suis encore au printemps de la vie,
Quand le malheur viendra me soumettre à sa loi,
Les yeux levés au ciel et le coeur plein de foi,
Je bénirai de Dieu la puissance infinie.

Dela 1841, — data publicării acestor versuri — nu mai găsim nici o scriere în franț. a lui Alecsandri, pînă la 1885, cînd își traduce singur baladele.¹

Mai firziu va scrie versuri, proză și piese de teatru în limba franceză, dar despre aceasta se va vorbi pe larg a'u ea.

¹ În *Spicuiitorul*, I. p. 81, e traducerea în franț. a poeziei lui Alexandrescu, *Cinele soldatului*, semnată A. V. Deși celelalte trei poezii ale lui Alecsandri au semnătura B. A., credem că tot lui trebuie să-l atribuim și această traducere.

Ion Ghica și C. Negri, prietiniil poetului.

CUGETĂRI¹

de V. ALECSANDRI.

În ghindă văd pădurea, în azi văd viitorul
Cu cît mai mare-î riul, cu-ălit mai mic izvorul.

Tăcere de morminturi, tăcere'ngrozitoare!
De cît ai lumii zgomot mult mai pătrunzătoare.

Jelirea omenirei răsunet va! nu are;
Cea mai cumplită crimă e oarba nepăsare.

Ce nu puterea poate, pot vorbele duioase
Și mai mult decît ele pot lacrimi mincinoase.

A tremura de frică este a muri de viû,
A părăsi virtutea este-a intra'n sicriû.

Nu frunte contra frunte, dar frunte lîngă frunte,
Nu mină contra mină, dar mină strînsă'n mină.

Purecele sprinten, polcovit cu fer
Dintr'o săritură sare pină'n cer.

La jumătale calea să fiî cosit de moarte
Și să-î îngropî norocul pin' a nu cădea'n groapă.

Vorba zisă, lucru gata.

Ori și care plăcere îmi este mai iubită
Cînd de o faptă bună o fac de-î însoțită.

Te-ai înălțat atîta prin faptele sublime
C'a mea recunoștință n'ajunge-a ta'nălțime.

Te-am resădit; de acuma tot crește și te'nălță.

Nu pot să-î tind mîna căci e prea jos de mine.
Ce are-a face un vultur cu micile vijine.

Pe margine de fluviû, setos dacă te pleci,
Ades el te atrage în sinu-î să te'neci.

Zari! o peatră scumpă într'un adînc de rîpă.
Mă coborîl în fundu-î; și ce găsi? Nimică.

¹ Ms. Acad. Rom. No. 821; un caiet întreg, intitulat «Fragmente și cugetări». Scrie la 1882 și 1883.

Articolele, scrisorile originale și informațiile din acest număr, închinat memoriei lui VASILE ALECSANDRI, cu ocazia ridicării statuiei dela Iași, ne-au fost puse la dispoziție de către dl Ilarie Chendi și Dșoara E. Carcalechi.

DĂRI DE SEAMĂ ȘI NOTIȚE BIBLIOGRAFICE.

V. Alecsandri: *Scrisori* Publicație îngrijită de Il. Chendi și E. Carcalechi, București, Socecu, 1904, pp. 317 + XXXIX, preț L. 3-50.

Dl Il. Chendi și Dșoara E. Carcalechi au meritul de a fi început o lucrare de cel mai mare interes literar: culegerea și publicarea scrisorilor lui Alecsandri. Volumul I. cuprinde scrisorile către T. Maiorescu, I. Negruzzi, A. Papadopol-Callimach și Paulina Alecsandri. Cele mai însemnate sînt cele (cunoscute în parte) scrise dlui I. Negruzzi, căci din ele vedem ce rol însemnat a avut Alecsandri în redactarea Convorbirilor literare. Rolul lui însă nu trebuie esagerat. Alecsandri a fost un sfetnic bun al dlui Negruzzi și un colaborator sirguinos, dar Convorbirile s'au înjghebat fără de el. Sufletul lor a fost domn I. I. Negruzzi și Maiorescu, cel dinții dedicîndu-se cu totul revistei, refuzînd postul însemnat¹) ca să poată duce mai departe revista, iar al doilea, teoreticianul ei, care i-a dat dintru început di-

recția sănătoasă și alit de importantă în istoria literaturii române și rămîndu-și consecvent ca totdeauna în viață, avu energia să ducă la îndeplinire lupta grea a bunului simț împotriva opiniei publice destrăbălate. Acești doi luptători au găsit în Alecsandri pe poetul, care trebuia să ilustreze prin operele sale programul bine hotărît al Junimei și care mai de mult, ascultînd numai de simțul său artistic, punea în practică, în mod inconștient, teoriile Convorbirilor. Din scrisorile aceste aflăm și date foarte prețioase despre influențele cari au fost hotărîtoare pentru creațiunile lui A. De curînd într-o frumoasă conferență ținută la Sibiu, dl Dr. I. Borcia a arătat, scoțînd datele din volumul acesta, căror împrejurări se datorește inspirația lui *Despot Vodă*. În felul acesta se poate urmări aproape fiecare scriere a poetului. Despre felul cum lucra A. avem iarăși amănunte interesante. Vara nu producea mai nimic, dar iarna, în singurătatea scumpei sale moșii dela Mircești, se nășteau cu o repeziciune uimitoare neperitoarele sale versuri. Singurătatea aceasta, izolarea de viața politică

¹ Vezi scrisoarea LVi

și literară, la Mircești și la Paris, fac însă ca în scrisorile sale să nu găsim multe știri despre importante evenimente prin care a trecut România între anii 70 și 90 al veacului trecut. Inzădar percurgem bunăoară paginile volumului dorind să aflăm care era părerea lui A. despre Eminescu Abia la pag. 140 aflăm două șire: «D-a Dumnezeu că în sănătoșirea bietului Eminescu să fie deplină!.. însă mă tem»... Cu atât mai calde sînt scrisorile care se referă la războiul din 77 și la victoria «Cîntecului latinei gînte» la Montpellier. Reproduc aici un mic fragment dintr'o scrisoare cu data 22 Octombrie 1877, (pagina 89—90), cătră dl Negruzzi:

... «Mulțumesc însă lui Dumnezeu că m'a învrednicit a vedea în apusul vieții mele, ceva ce din copilăria-mi am dorit să văd: *Românul în lupta de moarte*, sau mai bine zicînd: *Românul intrat în nouă viață*. — Ah, dragul meu Iacob, mult mi-a bătut inima pînă a nu se începe lupta, mult m'am rugat lui Dumnezeu, eu, care nu-s prea dus la biserică, și în sfîrșit mi s'a împlinit dorul. Românul lăsînd plugul în cîmp și apucînd arma ruginită de patru veacuri, a pășit sumeț în fața morții, a dat la dușman cu bărbăție și a șters rugina de pe armă în pieptul ce-i

ășinea calea. Plugarul blind s'a transfigurat într'o clipă și prin avîntul său de vitejie a știut să schimbe porecla glumeață de curcan într'un titlu glorios!... — De-acum mă pot duce pe urma amicilor mei dispăruți, mi-am văzut visul cu ochii, nu mai pot vedea nimic mai frumos!»

Sînt însă și multe scrisori care puteau lipsi, fiind simple bilețele sau scrisori de afaceri fără de importanță. Cel ce a îngrijit ediția aceasta, făceau bine dacă, în locul lor, ar fi înmăluit notele explicative, căci de multe ori se face aluzie la evenimente, care cetitorilor de azi în mare parte le sînt necunoscute. Și în datarea unor scrisori se găsesc mici lipsuri. Dacă scrisoarea 396 începe de «Astăzi e sfîntul Petru și Pavel» și de-a-supra el cetim «29 Ianuarie» avem de bună samă o greșală de tipar (Ianuarie pentru Iunie), dar în a patra scrisoare ce urmează se putea adăoga ușor după «Mercuri» un în «27 August», căci din ea aflăm, că «Simbălă va avea loc... o sărbare națională în onorul luărei Griviței», care precum se știe se serbează în 30 August. (Vezi și scrisoarea următoare: «în ziua de 30 August, aniversarul Griviței... »)

Bogată bibliografie, care ia locul unei introduceri, face onoare lui Chendi și d-soare Carcalechi și e cea mai completă în literatura noastră, dîndu-se nu numai lista publicațiilor lui A. ci și a manuscriselor cunoscute și a lucrărilor ce s'a scris despre el. În privința acestora din urmă am fi fost foarte mulțumitori editorilor dacă ne-ar fi arătat și întru cit merită să nu a fi consultate, căci pentru cel ce n'a la dispoziție bogata bibliotecă a Academiei din București, achiziția lor e anevoioasă și împreună cu marul cheltuielii.

Dr. S. Pușcariu.

Ion Ghica, «Scrisori cătră V. Alecsandri», Volumul I. și II., din biblioteca pentru toți, Nrul 224—227.

Aceste scrisori, tocmai acum cu ocazia desvălirii statuei bardului, reeditate în această bibliotecă populară și estină, care și pînă acum a împlinit o misiune frumoasă în răspîndirea literaturii în cercuri mai largi, e un omagiu demn de serbarea națională dela Iași. — Scrisorile lui Ghica, acest om de inimă din epoca renașterii naționale din Regat, sînt niște documente importante pentru toți aceia, care vrea să cunoască spiritul vremii în care a trăit și a luptat generația dela patruzeci și opt pentru a-și vedea întrupat «visul cu ochii».

¹ După zece zile Al. scrie lui Negruzzi: «Îți trimit legenda lui Peneș Curcanul...» în care regăsim ideea aceasta în versurile:

Ne dase nume de Curcan
Un hitru bun de glume;
Noi am schimbat lingă Balcan
Porecla în renume.

V. Alecsandri mort

DIN POPOR.

Frate, frate, norule
 Greu plîngî frăţioarele,
 Pe căile vîntului
 De jelea pămîntului.
 Şi eşti negru, frăţioare,
 Ca straiul de 'nmormintare,
 Ca noaptea fără de stele,
 Ca jelea inimei mele.
 Inimă, de ce te frîngi
 Şi te zbaţi şi amar plîngi,
 Ca pruncul fără de mumă,
 Ca lunca arsă de brumă?
 Lasă 'ncolo inimioară
 Plînsul foc şi jelea pară,
 Că prin toate ţările
 Unde cresc oftările,
 Şi-a sculat nădejdea vîntul
 Să bată cu el pămîntul
 Lumea 'ntreagă să mi-o bată
 Şi din ea s'alunge-odată
 Plînsul tot şi jelea toată.

Biţa Luca, ţaran, Straja (com. Timiş.)

Dun'rică apă lină,
 Floare din grădină,
 Eu mă duc în ţară str'nă,
 Floare de sulcină.
 Şi n'am pe nime cu milă
 Floare din grădină.
 Şi n'am pe nime cu dor,
 Floare de mohor.
 Nici n'am pre nime cu drag
 Florică de fag.
 Să mi pună mina la cap
 Florică de mac.
 Să mă 'ntrebe de ce zac,
 Florică de mac.

Să-mi pună mina pe frunte,
 Floare dela munte.
 Să mă 'ntrebe multe, multe,
 Floare dela munte.
 Rămii satule pustii,
 Floare de gutii.
 Rămii satule în ceaţă
 Foi de ismă creaţă.
 Inima mea tot suspină
 Floare de sulcină,
 Că ea 'n lume-î mai streină
 Floare de sulcină.
 Eu merg cătană 'n Sibii
 Floare de gutii.
 Merg cătană la 'mpăratu
 Foaia ruptă 'n patru.
 Doamne bate-l de năroc,
 Flori de busuioc.
 Că mi-s viu şi moarte-mi rog
 Flori de busuioc.

Din colecţiunea mea de cîntece populare din Bănăţ.
George Cătană. inv.

Aviz. În momentul ultim primim ştirea, că
 desvălirea statuei dela Iaşi s'a amînat pînă la
 toamnă. Din cauza aceasta am fost siliţi să su-
 primăm articolele de actualitate din acest număr.
 Astfel se eşplîcă reducerea paginilor dela 32 la
 24. pagini.

A P A R E :

La 1 şi 15 a fiecărui luni, stil v.
 Preţul acestui număr 50 b.
 În România 65 bani

ABONAMENTUL :

Ediţia de lux : 20 cor. Str. 25 cor.
 pe an.
 Ediţia simplă :
 Pe 1 an 12 cor., pe jumătate
 de an 6 cor.
 Pentru străinătate 1 an 16 cor.

Redacţia şi Administraţia :
 IV., STR. ZÖLDFÄ, 7.

Tipografia «POPORUL ROMÂN», Budapesta, VII., Amazon-u. 6-8.

„ARDELEANA”

INSTITUT DE CREDIT ŞI DE ECONOMII, SOCIETATE PE ACŢII.

SEDIUL : ORĂŞTIE, CASELE PROPRII.

◁ Fondată la 1885. — Capital social : 500,000 cor. — Fonduri : 400,000 cor. ▷

▲ Starea depunerilor : peste 2.400,000 cor. ▼

Primeşte : Depunerî spre fructificare, dela particulari cu 4¹/₂%

==== Darea de venit după interese o solveşte institutul separat. ====

Depunerî şi ridicări făcute **prin poştă** se efectueiesc cu **reîntoarcerea poştei**.